

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

**Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring
Gent V.Z.W.**

37e jaargang nr. 4

juli - augustus 2008

Inhoud

- Pierre Kluyskens: Gent en de Engelsen (Vervolg en slot).	210
- Louis Van Biesbroeck: Inventaire Archéologique: Geciseleerde zilveren plaat door Tiberghien.	215
- Erik De Keukeleire: Gedenktekens voor Charles en Oswald de Kerchove de Denterghem (1896-1923)	217
- André Verbeke: In Memoriam Roger Moreau.	230
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 25-26-27 September.	233
- Luc Devriese: Herbergen in het Patershol (1709-1909).	246
- Jos Clauwaert: December 1944.	252
- Bibliografie.	254
- Vraag en Antwoord.	261
- Lezers schrijven ons.	262
- Dit bestaat niet meer: Huizen op de Poeljemarkt.	263
- Dit bestaat nog wel: Huizen in het Oud Begijnhof.	264

GENT EN DE ENGELSEN (VERVOLG EN SLOT)

Gent en de Gentenaren zijn herhaaldelijk door vreemde toeristen en reizigers beschreven geworden, oppervlakkig en tamelijk literair door mensen die er slechts een paar dagen of uren doorwandelden, soms zeer scherp en psychologisch juist door historici, politici, dichters, kunstenaars of sociologen die er een tijdlang verbleven, de atmosfeer van de stad inademden, contact zochten met de bevolking, het verleden en de nijverheid bestudeerden samen met de zeden en het karakter van de Gentenaren.

De Engelsn die het lange tijd bij de Baedekerstijl hielden, zijn nooit lyrische bezingers geweest van hetgeen er buiten hun eiland te zien is; de beschrijving van onze stad door Britse reizigers of auteurs komt dan ook zelden voor. Enkele jaren geleden maakte Patricia Carson een gelukkige uitzondering op de regel met haar sympatiek boek "The fair face of Flanders" waarin zij nogal grondig uitweidde over Gent. Een andere, misschien minder gelukkige maar in elk geval originele uitzondering was de XIXe-eeuwse schrijver Southey die in 1815 de Nederlanden bezocht en heel wat belangstelling overhad voor Gent in zijn *Journal of a tour in the Netherlands*, één van de meer dan honderd werken die deze vruchtbare en in zijn tijd hoogst aangeprezen Hofdichter neerpende.

Interessant is zijn beschrijving van de Nederlanden, waarvan Dr Cordemans ons enkele jaren terug een uitstekende vertaling bezorgde onder de titel "Wij schreven 1815..." omdat Southey ziet, redeneert, beoordeelt en schrijft als een rasecht Engelsman, d.w.z. iemand voor wie zijn vaderland het aards paradijs is en al het overige van de aardbol een soort spijtige vergissing van de zevende dag van de Schepping doodmoe geworden God. Aldus beschrijft Southey niet zozeer de streken en steden die hij bezoekt, dan wel zijn eigen insulair temperament en het karakter van de eeuwige Brit.

Southey is geen oppervlakkig schrijver; hij bekijkt, bestudeert en vergelijkt alles met de nauwgezetheid en de speurzinnigheid van een Sherlock Holmes, en wee hem die onze Engelsman voor een halve duit heeft willen bedriegen, want zoiets gebeurt natuurlijk niet in het land van de gentlemen.

Er zijn nochtans enkele domeinen waar hij zich wel gewonnen moet geven en waar hij niet anders kan dan toegeven dat het beter is dan op zijn eiland. Aldus is Southey die een lekkerbek is, vol lof voor al hetgeen hij in Vlaanderen mag binnensmullen. Moest hij de vervloekte Engelse keuken boven de onze hebben gesteld, dan hadden wij hem zeker met zijn boek naar de bliksem laten lopen.

En toch weet onze Engelse haarkliever er steeds nog iets op te vinden om de lofwoordjes die na een heerlijke maaltijd uit zijn welgevulde maag opwellen, door wat Engelse kritiek te temperen: de boterhammen zijn de beste die men wensen kan, schrijft hij - en met Engelse inkt geschreven is dat een heel complement - maar die boter wordt niet op een even keurige wijze opgediend als in het westen van Engeland!

De Vlaamse waardin heeft hij op zijn Jordaans gezien, zij steeds “dik, goedgehumeurd en familiaar”. Zoals elke Britse toerist die naam waardig, is hij één en al bewondering voor Brugge, een stad die hij wel graag als souvenir over het Kanaal had meegenomen. Gent daarentegen heeft Southey verwenst en dan nog zonder typical Brits flegme en humor. Er moet hem ergens in een restaurant van Koornmarkt of Veerleplein een Gentse stoverij of hutsepot zwaar op de maag zijn blijven wegen, want hij vergelijkt onze stad met een modern Sodoma. “De bruggen, schrijft hij, zijn alle van hout en maken de stad niet schoner. Het schijnt integendeel dat zij de onveiligheid van de inwoners aanzienlijk hebben verhoogd en wel op een verschrikkelijke manier. De laatste tijd hadden schurken de gewoonte aangenomen bij avondschemering, dwars over de bruggen koorden te spannen. Aldus deden zij de voorbijgangers struikelen, bestalen en vermoordden ze en wierpen hun lichamen in het water. Uit oorzaak daarvan werd verleden jaar bevel gegeven schildwachten op te stellen bij de bruggen, maar zij zagen er geen en de stad is slecht verlicht.

Dit feit in aanmerking genomen, schijnt de politie hier blijkbaar niet te deugen. Nochtans heeft geen stad een strengere bewakingsdienst nodig, want de zeden zijn hier afschuwelijk verdorven.

Op dit ogenblik zitten er 940 mensen in het verbeteringshuis”! De Gentenaren deugen dus niet, de politie ook niet en de vreemde bezettingstroepen nog veel minder; “de Hannoveranen” zijn hier niet gaarne gezien; men noemt ze “de Hannoveraars”; het gedrag van de Pruisen tegenover de vrouwen is nog slechter dan dat van de Fransen”!

Zou er dan niemand in deze afschuwelijke stad deugen? Toch wel, Southey heeft een grondige onderzoek ingesteld vooraleer tot de (voor hem) logische conclusie te komen: “Onze waard zegt dat er nooit genoeg kan gedaan worden voor de Engelsen”! En koning Willem? Ja, die zou wel populair kunnen geweest zijn indien zijn zoon, in plaats van met een Russische prinses, met een Engelse prinses ware gehuwd!

Het Begijnhof dat hem Brugge en zijn atmosfeer in het geheugen moet roepen, vindt hij heerlijk; enkel spijt het hem dat het blozend begijntje dat hem rondleidt niets kan vertellen over de oorsprong van haar orde en van de begijnhoven.

Er is nog heel wat te vertellen over de banden die in de loop van onze geschiedenis tussen Gent en Groot-Brittannië hebben bestaan, doch verleden week hebben wij onze bijdrage beëindigd met een “Slot volgt” zodat wij woord moeten houden; wij zullen dan nog enkel het feit aanhalen van het bezoek dat koningin Victoria aan onze stad bracht, een staatsbezoek dat wel enigszins het officieel bezoek in herinnering bracht dat koningin Elisabeth onlangs aan Parijs bracht en dat voor de journalisten aanleiding gaf tot het aanhalen van enkele van die typische Engelse “details” die ons belachelijk voorkomen maar die voor een Engelsman van kapitaal belang zijn, als bv. de anekdote dat koning Elisabeth het water om haar cup of tea klaar te maken, uit London had meegenomen. In een land waar over de gebroken poot van een straathond evenveel wordt geschreven als over het gebroken been van een Premier, komt dat allemaal zeer normaal en logisch voor.

Elisabeth is tijdens haar bezoek van de “Entente cordiale” te Parijs even uncle Edward gaan bezoeken: in 1843 kwam Victoria naar Frankrijk, om de sporen van Waterloo uit te wissen en de basis van deze Entente cordiale te werpen, doch zij wou ook even over België om uncle Leopold een bezoek te brengen. Zij was toen nog niet de zwaarlijvige koningin maar een frisse blondine van 24 jaar die haar theewater niet had meegenomen, maar die zich door het protocol verbod zag opleggen de nacht door te brengen op vreemd grondgebied! De heren van het Hof hadden er al vlug een oplossing op gevonden: elke avond zou Victoria haar jacht vervoegen even buiten de territoriale wateren van Oostende en zou dus rustig kunnen slapen en dromen op Engels grondgebied. Een etappe te Gent werd zo onverwachts en bliksemsnel in kannen en kruiken gegoten dat vooraleer de stedelijke overheden gelegenheid hadden gekregen een programma ineen te timmeren, Leopold I reeds in het Zuidstation te Gent arriveerde op weg naar Oostende om er zijn dierbare nicht te onthalen. Het College, dat toch iets van de zaak afwist, had een concert voorzien: “Het schijnt, schreef de Gazette van Gent, dat er een concert in onzen schoonen schouwburg zal gegeven worden indien de vorstin hier komt”, en zulks op een ogenblik dat de Brugse magistraat reeds alle nodige schikkingen had genomen om de jonge koningin een triomfantelijk onthaal te verzekeren.

Toen zij vernamen dat Brugge de nodige schikkingen trof, geraakten onze schepenen in paniek en kwamen in spoedvergadering op het stadhuis bijeen: de directeur van de Schouwburg zou ijlings naar Brussel moeten trekken om er artiesten te contacteren; hij zou zijn orkest het God save the Queen aanleren; men deed beroep op alle plaatselijke manschappen, dekenijen, enz., om de straten met veel licht en kleur te versieren en een historicus vond zelfs de gewenste slogan voor een zegeboog; Philippine van Henegouwen 1343 - Victoria van Engeland 1843”.

De plechtige ontvangst leek enigszins op een Jaarbeurs van Vlaanderen waar men vijf minuten vóór de opening nog volop aan het timmeren en schilderen is, doch tiptop waren legerfanfare, overheden, politie en brandweer; kortom al wat te Gent een uniform droeg, net op post aan het Zuidstation om op 16 september de koninklijke trein te zien binnenrijden.

Het programma had men inmiddels als een saus wat aangelengd; bezoek aan de hoofdkerk, aan het Begijnhof, aan het kersvers gerechtshof, aan het Casino, de Aula van de Universiteit en dan een galaconcert in de Schouwburg dat om 20 uur een einde zou moeten nemen opdat her Gracious Majesty nog tijdig de laatste trein naar Oostende zou kunnen halen teneinde veilig op Britse bodem de nacht te kunnen doorbrengen zonder gevaar besmet te worden door de zwoele nachten van Europa.

Op 16 September waren de klokken sedert meer dan een uur aan 't luiden en de kanonnen van de Citadel aan 't bulderen toen de koninklijke trein met een uur vertraging het Zuidstation binnenreed en de koningin met de shakehands aan de overheden mocht beginnen.

Koning Leopold die een wijze man was en die wist dat de Orangisten het bezoek wilden saboteren, had vooraf verklaard dat geen enkele redevoering zou worden afgestoken, hetgeen een gelukkige maatregel was.

Al wie een instrument kom bespelen stapte in de stoet mee en gaf katoen, zoals men te Gent zegt, om gebeurlijk de stem van de tegenmanifestanten te overdonderen, doch het bleek volkomen nutteloos; de toeloop en de geestdrift waren geweldig: meer dan 100.000 mensen van rand- en buitengemeenten waren naar Gent gestroomd om de jonge vorstin toe te juichen. Het programma liep van een leien dakje af: in de hoofdkerk bewonderde Victoria het Lam Gods (dat Elisabeth I eens had willen bemachtigen), de doopvont van Keizer Karel (die de echte doopvont niet is) en de kandelaars van Karel I waarover wij het onlangs hadden. Victoria en haar gemaal, Albrecht, waren in hun nopjes met hun bezoek aan het Begijnhof, trokken nog naar de Academie en de andere door het programma voorziene gebouwen. In de Schouwburg, waar men de troon van Jozef II had gesleurd, werd het concert geopend "met een wals op het air van God save the Queen".

Alles bijeen werd het een triomf voor Victoria en vooral voor Leopold I. Enkel het Orangistisch dagblad "Le Messenger de Gand et des Pays-Bas" bleef woedend na het staatsbezoek. Schrijvende over de galavoorstelling in de Schouwburg, had het over "deux énormes chiffons, l'un aux couleurs brabançonnnes, l'autre aux couleurs britanniques pendent de chaque côté de la scène".

Wij zetten hier een eindpunt achter deze lange reeks bijdragen. Wij zouden nog veel kunnen vertellen over Gent en de Engelsen, over onze banden in de twee wereldoorlogen, over Warneford die een Duitse Zeppelin boven St.-Amandsberg neerschoot, maar het zou ons allemaal te ver brengen.

Een anekdote nochtans om deze reeks bijdragen met wat Engelse humor af te sluiten. Het gebeurde in 1944 in een restaurant van de stadskuij; een vooraanstaande van het stadsbestuur begroette in het Engels, dat nogal gebrekkig was, een vooraanstaande van de Engelse regering en wanneer de speech ten einde was, fluisterde de Engelsman met Engelse humor zijn tafelgenoot in het oor: “Ik wist niet dat het Gents zo sterk op het Engels geleek”.

Pierre Kluyskens

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE N° 169

Op 28 januari 1900 stelde Louis Van Biesbroeck in de rubriek “Goudsmidswerk - Academie van Schone Kunsten - XVIIIe eeuw (1787)” in het Frans een fiche op over

Geciseleerde zilveren plaat, door Tiberghien

Dit zilveren drijfwerk van Tiberghien, afkomstig van de voormalige Koninklijke Vereniging voor Schone Kunsten en Literatuur, is een klein meesterwerkje van uitvoering en vormt een wonder van elegantie en finesse.

Het ovaal van de plaat heeft een hoogte van niet meer dan 17,5 cm. en een breedte van 11,5 cm. Het onderwerp wordt gevormd door een monumentale vaas, geplaatst op een muurtje, rijkelijk gevuld met bloemen op een lichte landschapsachtergrond.

Het is een geliefkoosd motief op het einde van de XVIIIe eeuw toen de bloemen op een superieure

manier gebruikt werden door meesters in de versieringskunst, zoals Renson, Bachelier, Salembier en Cauvet.

In dit stuk van Tiberghien dat doorgaat als zijn meesterwerk en dat dateert van 1787, t.t.z. vóór de afschaffing der neringen, toont de Belgische artiest zich hun mededinger, wanneer hij hen zo niet overtreft.

Hij was trouwens een kunstenaar in de volle betekenis van het woord.

Als uitstekende etser heeft hij veel gedenkpenningen gemaakt, als talentvolle modelleur heeft hij merkwaardige modellen in lood uitgevoerd (cf.fiche 170) die men lang geïmiteerd heeft in de gouddmederij, en als ciseleur was hij van de allerbesten.

Het is vooral in onze stad, waar hij de beste jaren van zijn leven doorbracht, dat hij veel souvenirs achtergelaten heeft bij oude burgerfamilies en bij goudsmeden en etsers van het midden van de eeuw.

De biografie van deze merkwaardige man moet evenwel nog gemaakt worden en men vindt niet veel inlichtingen over hem buiten de toespraak die Cornelissen hield bij de inhuldiging van het monument dat zijn vrienden en bewonderaars van hem oprichtten, kort na zijn dood.

De Universiteitsbibliotheek bezit een kostbare en interessante collectie van zijn tekeningen, schetsen en etsen; ze geven een hoog gedacht van zijn talent. Tiberghien werd in Menen geboren in 1755 en stierf te Gent op 9 december 1810.

Hij begon als leerjongen bij de goudsmid Nolf in Kortrijk, ging naar de Academie van deze stad en wijdde er zich aan de schilder- en de graveerkunst. Hij ging vervolgens naar Antwerpen bij de goudsmid Verberekt en onderscheidde zich er ook aan de Academie. Hij had zich reeds een reputatie gemaakt wanneer hij naar Gent geroepen werd voor een werk in de Baudeloo-abdij en door de Prins von Saksen-Teschen. Hij werd weldra zó belast met bestellingen dat hij geen gevolg kon geven aan zijn wens Parijs te zien en er te studeren en zich definitief in Gent vestigde.

Een merkwaardig feit is dat deze Vlaamse artiest die vooral schitterde door zijn kwaliteiten van goede smaak, zuiverheid en finesse, die over het algemeen het erfdeel zijn van de Franse kunst, nooit zijn land verlaten heeft.

GEDENKTEKENS VOOR CHARLES EN OSWALD DE KERCHOVE DE DENTERGHEM (1896 - 1923)

VOOR U VERZAMELD UIT 31 600 EDITIES VAN DE “GAZETTE VAN GENT.”

Drie goede redenen dacht ik zo, om deze illustere vader en zijn niet minder befaamde zoon even in de belangstelling te brengen. Net 110 jaar geleden had de inhuldiging plaats van het gedenkteken aan burgemeester Charles de Kerchove, midden de naar hem genoemde laan.

Een dergelijke eer viel 10 jaar later zijn zoon te beurt, wiens grote verdiensten als voorzitter van de “Koninklijke Maatschappij van Hofbouw- en Kruidkunde” voor het nageslacht in herinnering werden gebracht.

Net 200 jaar terug trouwens ging de eerste editie van de Gentse Floraliën van start, wat in september aanstaande de aanleiding vormt voor een nieuwe editie van de legendarische bloemenstoet.

2 april 1896

De eerste vergadering heeft plaatsgehad om een gedenkteken op te richten aan de heer Karel de Kerchove, gewezen burgemeester. Ze werd voorgezeten door de heer burgemeester Braun. Deze herinnerde de diensten welke de heer de Kerchove aan de stad heeft bewezen en stelde voor een monumentale fontein op te richten op de hoek van de Citadel- en Leopoldboulevards. (* de naam van het gedeelte van de Citadellaan tussen de Kortrijksesteenweg en de Heuvelpoort, zou op 8 januari 1919 gewijzigd worden in Charles de Kerchovelaan).

Voor het ontwerp wordt een wedstrijd uitgeschreven en zowel de nederigste als de grootste geldelijke inschrijvingen zullen in dank worden aanvaard.

Er werd een comiteit gesticht en de heren Braun, burgemeester, Boddaert, schepenen van Schone Kunsten en De Bast, oud-gemeenteraadslid, werden wederzijds benoemd tot voorzitter, secretaris en schatbewaarder.

Een oproep zal tot al de maatschappijen worden gericht.

14 juni 1896

Er is beslist geworden dat het gedenkteken Karel de Kerchove 30 000 frank zal kosten. Al de Belgische artiesten mogen aan de wedstrijd deelnemen. De keuze van de vorm wordt vrijgelaten. Een omzendbrief welke de voorwaarden van de prijskamp bevat zal hen worden gezonden.

Het gedenkteken zal bestaan uit een fontein. De omgeving mag worden geschikt naar goeddunken van de kunstenaar. Desnoods mogen watervallen en beplantingen het huidige uitzicht van de aangeduide standplaats wijzigen.

De eerste proef zal bestaan uit het leveren van een voorlopige schets, uitgevoerd op schaal 1 op 10, vervolledigd door tekeningen welke de werken aanduiden die niet op de schets verbeeld zijn. Deze proef moet voor 1 oktober in het stadhuis worden ingediend.

De jury zal bestaan uit de voorzitter van het comiteit en acht leden, waaronder drie gekozen in de schoot van het comiteit, twee beeldhouwers en een bouwkundige. Zij zullen over de waarden en de verdiensten van de ingezonden werken beslissen en de gebeurlijke mededingers tot de tweede, beslissende proef aanduiden.

De tweede proef zal bestaan uit een zeer omstandige schets van het gedenkteken op schaal 1 op 5, met enige delen in grootte van uitvoering. Daarbij zal een omstandige metingstaat moeten gevoegd worden welke de te gebruiken materialen en het bestek van de kosten aanduidt.

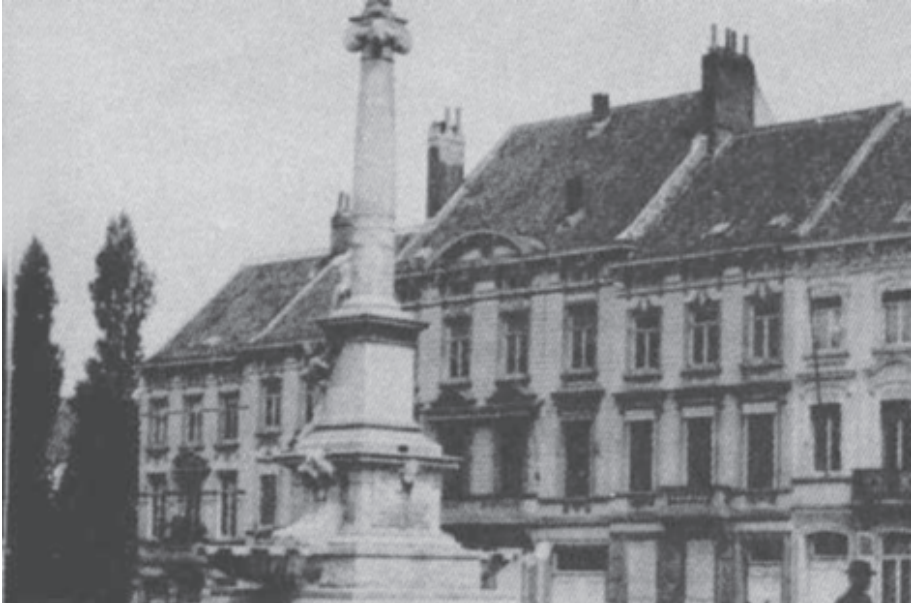
In bevestigend geval wordt de inzender met de uitvoering gelast. In ontkenend geval zal hij een premie van 1000 frank bekomen, het tweede in rangschikking een vergelding van 600 frank, het derde van 400 frank. De bekroonde ontwerpen zullen de eigendom blijven van het comiteit.

2 oktober 1896

Zaterdag zal in de voorzaal van de hogeschool in de Voldersstraat de tentoonstelling geopend worden van de afbeeldingen voor het gedenkteken aan Karel de Kerchove, welke door de mededingende kunstenaars werden ingezonden.

De jury bestaat uit de heren Braun, burgemeester en voorzitter, K. Boddaert, schepenen, J. De Smet, voorzitter van de kunstkring, F. Vanderhaeghen, bibliothecaris, Pynaert, hofbouwkundige, Van Rysselberghe, stadsbouwmeester, Constant Meunier, beeldhouwer en een lid door de familie van wijlen de Kerchove aan te duiden.

Gedenkteken Charles de Kerchove - 1898.

Voetstuk gedenkteken Oswald de Kerchove (WOI).

9 oktober 1896

De jury heeft uitspraak gedaan aangaande het gedenkteken aan de Kerchove. Zijn aangeduid als waardig voor een tweede proef:

- het ontwerp *La Lys* van de heer graaf J. de Lalaing;
- het ontwerp *Boileau* van de heren Hyp. Leroy, beeldhouwer en Art. Marchand, bouwkundige;
- het ontwerp *Een Pijl* van de heren K. Soudeyns, beeldhouwer en Ad. Delbruyère, tekenaar ten stadhuize.

Zij moeten nu een ontwerp inzenden op een vijfde van de wezenlijke grootte, alsook enige bijzonderheden in natuurlijke afmetingen.

28 februari 1897

Heden mogen de drie mededingers die tot de tweede proef voor het gedenkteken de Kerchove werden uitgekozen hun afbeelding plaatsen, gemaakt op één vijfde van de uitvoeringsgrootte. De ontwerpen worden tentoongesteld in de rotonde van de hogeschool in de Voldersstraat. Het publiek is toegelaten.

6 maart 1897

De jury voor het gedenkteken de Kerchove wenste de beide, verenigde ontwerpen van de heer de Lalaing en van Leroy en Marchand uitgevoerd te zien, maar het gemeentebestuur zal daarover nog moeten beslissen.

Zo dit voorstel niet aanvaard wordt, laat de jury de keuze over aan de commissieleden. De vervaardiger van de gekozen afbeelding wordt met de uitvoering gelast. Deze van de tweede afbeelding zal een premie van 1000 frank ontvangen.

17 maart 1897

Het comiteit van het gedenkteken de Kerchove heeft zich onder het voorzitterschap van de heer burgemeester Braun in het stadhuis verenigd. Gelijkvormig aan het advies van de bijzondere jury werd met de kleinste meerderheid van 8 stemmen tegen 6 beslist, dat het ontwerp *Boileau* van de heren Leroy en Marchand zal worden uitgevoerd. De commissie had eerder de wens uitgedrukt dat de stad gevolg zou geven aan de gemengde ontwerpen Leroy - de Lalaing.

Gedenkteken Oswald de Kerchove - 1923.

Gedenkteken Oswald de Kerchove - 1908.

Affiche inhuldiging gedenkteken Charles de Kerchove - 1898

Gedenkteken Charles de Kerchove - 1898

19 maart 1897

De uitvoering van het gemengd ontwerp Leroy - de Lalaing voor het gedenkteken de Kerchove werd door de raad verworpen omdat 110 000 frank voor het ogenblik een veel te grote uitgave is. De inschrijvingen bedragen maar 30 000 frank.

Met 8 stemmen tegen 1 en 1 onthouding stemden de commissiën een toelage van 3000 frank voor de inrichting van de waterleiding tot aan de fontein.

6 april 1897

In de stedelijke raad opperde de heer Baudeweyns de gedachte, voor het gedenkteken de Kerchove een betere plaats te kiezen, zoals het *rond punt* van de Vlaanderenstraat of de Korenmarkt. Hij zou ook willen dat het water van de fontein ter beschikking zou staan van mensen en dieren.

De heer burgemeester was van mening dat dit voorstel wel wat laat komt. Door het kiezen van de plaats voor de fontein heeft het comiteit willen herinneren dat de graaf de Kerchove de onderhandelaar is geweest voor de aankoop van de citadel, de inrichting van het park en de dienst van de waterleiding.

Het water kan zeker ter beschikking van het publiek zijn, maar men mag niet vergeten dat de fontein voor het grootste deel zal gevoed worden uit de Schelde. Hij betwijfelt in ruime mate of het publiek wel zal willen gebruik maken van dat water.

28 juli 1897

De heer August Couez is aanbesteder verklaard voor de grondwerken van het gedenkteken de Kerchove, dat ter herinnering aan de graaf in het park zal worden opgericht. Volgende week zullen op de samenloop van de Leopold- en Citadellanen de voorbereidingen aanvangen.

15 maart 1898

Men gaat binnen weinige dagen aan de ingang van het park de hand leggen aan de beeldhouwwerken van het monument de Kerchove.

27 juni 1898

Het comiteit van het gedenkteken de Kerchove heeft in het stadhuis een vergadering gehouden. De heer Braun heeft er doen kennen hoever de werken

gevorderd zijn.

De gebeeldhouwde delen zijn gereed, de toestellen voor de waterstralen en de watervallen zijn geplaatst. Het borstbeeld en het zinnebeeldige figuur worden weldra aangebracht en men moet de plaats rond het gedenkteken nog in orde brengen. Alles zal tegen 15 juli gedaan zijn.

De inhuldiging zal op 24 juli om 11 uur 's morgens plaatshebben. Het schepencollege zal in uniform met het comiteit aan het stadhuis vergaderen. Op de Botermarkt komen de scholen samen, alsook de maatschappijen van de stad met vlaggen, vaandels en kartels, de politie, de pompiers, de weesjongens, het personeel van de beplantingen, de waterleiding, het gas, de wegenis en de bijzondere korpsen van de burgerwacht, allen in groot uniform.

Die stoet zal minstens 20 000 deelnemers tellen en gaan langs de Hoogpoort, de Korenmarkt, de Veldstraat, de Nederkouter en de Kortrijksestraat.

Al de deelnemers zullen zich scharen rond het gedenkteken. Een opgetimmerd verhoog zal bestemd zijn voor de familie, de overheden, de uitgenodigden en de inschrijvers. Op een ander nemen de koormaatschappijen en de muziekkorpsen plaats.

De overheden worden op de *Brabançonne* begroet. Na de redevoering van de heer burgemeester wordt het gedenkteken onthuld en de fontein in werking gesteld. Heel de stoet zal voorbij het monument trekken en naar de Botermarkt terugkeren.

Dit ontwerp van programma werd door het comiteit zeer goed onthaald. Een inrichtingscommissie werd benoemd en bestaat uit de heer Braun, burgemeester en voorzitter, de heren Baertsoen, schepen, Colson, Duhayon, De Cuyper en Pynaert, gemeenteraadsleden en de heer Destanberg, secretaris.

30 juni 1898

De commissie van onderwijs heeft een ongunstig verslag uitgebracht over de deelneming van de scholen aan de optocht ter gelegenheid van de inhuldiging van het gedenkteken de Kerchove.

2 juli 1898

Het gedenkteken de Kerchove is bijna voltooid. Heden wordt in de namiddag het beeld *De Onsterfelijkheid* geplaatst dat de kolom moet bekronen en maandag het borstbeeld van de graaf. Tegen de Gentse kermis worden de stellingen afgebroken.

4 juli 1898

Zaterdag is met de beste uitslag in korte tijd het 2,30 meter hoge bronzen beeld *De Onsterfelijkheid* op de zuil van het gedenkteken de Kerchove gehezen. Het gebeurde onder het bestuur van de heer Goossens, bij wie het beeld gegoten is en duurde maar ongeveer een uur. Heden wordt het borstbeeld geplaatst.

5 juli 1898

Het gedenkteken nabij de Kortrijksepoort werd na twee wedstrijden toevertrouwd aan de heer Hippoliet Leroy.

Op een breed voetstuk verheft zich een grote zuil, bekroond met *De Onsterfelijkheid*, die in de ene hand een palmtak houdt en met de andere het eeuwige firmament aanwijst. Het monument maakt een treffende indruk. Op het voetstuk prijkt in wit marmer het borstbeeld van wijlen graaf de Kerchove de Denterghem.

Daaronder bevindt zich een groep van drie beelden: de nijverheid, het onderwijs en de schone kunsten, voorgesteld door drie maagden die hulde brengen aan de gewezen burgemeester. Ze zijn in witte steen, evenals het overige van het gedenkteken. Het geheel is ongeveer 17 meter hoog.

Rond het voetstuk en onder de beelden zijn vier waterstralen welke *de Schelde*, *de Leie*, *de Lieve* en *de Rietgracht* voorstellen. *De Schelde* is afgebeeld door een kloeke ouderling met vlottende baard, het hoofd omslingerd met bladeren en riet.

De Leie, een jeugdige vrouw, heeft als sieraad bloemen en bladeren van de waterlelie. Deze lieve bloemen heeft de kunstenaar voor heel de versiering van zijn gedenkteken gebruikt. *De Lieve* en *de Rietgracht* zijn insgelijks vrouwenbeelden.

De waterstralen van *de Schelde* en *de Leie* vallen eerst in een schelp en daarna in een bassin waarin eerst ook *de Lieve* en *de Rietgracht* vallen. Dit bassin is op de hoeken omringd door vier vissen die waterstralen omhoog werpen die in een tweede, algemeen bassin stromen, vanwaar het water naar de stadsriolen loopt. De bassins zijn in blauwe arduin en werden toevertrouwd aan de heer Beernaert van Brussel.

Op de voorkant is een opschrift aangebracht dat luidt als volgt: *Aan graaf de Kerchove de Denterghem, burgemeester van Gent, 1867-1881. Zijn dankbare medeburgers.* Langs de achterkant hetzelfde opschrift, in de Franse taal.

De heer Leroy vond als medewerker voor het bouwkundig deel van het gedenkteken de heer Marchand en hun beide gedachten hebben een prachtig

geheel opgeleverd dat binnenkort door elkeen zal kunnen beoordeeld worden.

8 juli 1898

Het beeld van *De Onsterfelijkheid* is geheel verguld en men is begonnen aan de afbraak van de stellingen welke het gedenkteken de Kerchove omringen. In de loop van de toekomende week zal men de geschiktmaking van het perkje en de beplantingen voltooien.

22 juli 1898

Eergisteren heeft men in de namiddag het water van de fontein de Kerchove laten spelen en de heer Sacré heeft een fotografie van het gedenkteken genomen. De werklieden van de beplantingsdienst werken ijverig aan het in orde brengen van het perkje rond het monument en timmerlieden richten de overgrote estraden op voor de overheden, genodigden, koren en muziekkorpsen.

23 juli 1898

De plechtige onthulling van het gedenkteken aan graaf de Kerchove de Denterghem zal ondanks de tegenwerking van een groot getal leden van de gemeenteraad, toch een zeer indrukwekkend karakter hebben. Behalve het schepencollege, raadsleden, afgevaardigden van verschillende burelen van het stadhuis, politie, pompiers en stadsdiensten, zullen niet minder dan 81 maatschappijen deelnemen aan de stoet die om 3 uur aan het stadhuis zal vergaderen.

Graaf de Kerchove werd burgemeester in 1857 en bekleedde zijn ambt tot 1881. Vele straten werden onder zijn bestuur verbreed en de stad door squares verfraaid. Het voornaamste echter was de aankoop van de citadel en de verandering van die woestijn in een overheerlijk park dat nu zijn naam draagt.

Gisteren was men nog naarstig aan het werk rond het gedenkteken. Het bloemenperkje aan de achterkant is bijna voltooid. Het kasseiwerk vordert zeer goed en de estraden zijn gereed.

De Citadellaan zal een zeer prachtig uitzicht hebben. Op een grote lengte zijn driekleurige geschilderde palen met de nationale vlaggen geplaat. Aan alle werden op zekere hoogte grote, ronde bakken aangebracht waarin allerlei schone bloempotten zullen geplaatst worden, zoals tijdens het bloemenfeest op de Kouter.

25 juli 1898

Een mild weder heeft de plechtige onthulling van het gedenkteken de Kerchove begunstigd. De lieve versiering met bloemen en lover, naar het ontwerp van de heer De Wilde, bestuurder van de beplantingsdienst en uitgevoerd door de heren De Vriesere en De Saegher, lokte van 's morgens reeds zeer veel wandelaars uit.

Om 4 uur zette de stoet zich aan de Hoogpoort in beweging, terwijl de grote klok van het belfort luidde en op de beiaard de *Brabançonne* speelde.

Op de trap van het stadhuis nam de heer burgemeester Braun de stoet in ogen-schouw, omringd door de heren schepenen De Vigne, De Ridder, Boddaert en Bartsoen, allen in officiële kledij en al de liberale gemeenteraadsleden, benevens de heren Goossens en Van den Bossche, vertegenwoordigers van de *Vrije Burgerbond*.

Behalve de voorziene maatschappijen zag men officiële afgevaardigden van het atheneum en de middelbare school. De overheden sloten zich aan bij de stoet, die tussen een haag toeschouwers naar de Kortrijksepoort trok, waar het zwart zag van het volk.

Terwijl de stoet langs de steenweg en de Leopoldlaan voortstapte, kwamen de heer burgemeester en de andere overheden langs de Citadellaan naar het verhoog dat voor het gedenkteken was opgericht. Daarop bemerkte men de heer en mevrouw Oswald de Kerchove, mevrouw H. Lippens, mevr. weduwe Rodolph de Kerchove en hun kinderen, alsook de heren Van Eeckhout, luitenant-generaal, Van Loo, generaal; verscheidene officieren van de burgerwacht, vele oud-gemeenteraadsleden en leden van het inrichtingscomiteit.

De heer burgemeester las een uitvoerige rede voor, waaruit we citeren:

“Kort nadat het vertrouwen van de koning mij tot het hoge ambt van burgemeester van Gent geroepen had, drukte ik mij in bewoordingen uit dat de stad tegenover één van haar oud-burgemeesters een heilige schuld had aan te gaan, waarvan zij zich tot nu toe niet kon kwijten.

Wat door een gevoel van kiesheid aan zijn onmiddellijke opvolger (* *Hippolyte Lippens, burgemeester van 1882 tot 1895*) belet was aan de Gentse bevolking voor te stellen, komt mij toe te doen en ik besloot onder mijn voorzitterschap een comiteit te stichten teneinde aan de graaf een gedenkteken ter herinnering op te richten.

Indien mijn gevoelens gedeeld werden zou een monumentale fontein worden geplaatst aan de hoek van de Citadel- en Leopoldlanen. Ik twijfelde er niet aan dat dit ontwerp met geestdrift onthaald en spoedig tot een goed einde zou worden gebracht.

Mijn vooruitzichten hebben zich verwezenlijkt. Dank zij de opofferingen van het inrichtingscomitee en de mildheid van meer dan 2000 inschrijvers, kunnen wij heden het gedenkteken inhuldigen dat aan zijn nagedachtenis is opgericht.”

Toen het doek viel dat het monument nog gedeeltelijk bedekte, barstten geestdriftige toejuichingen los. De heer burgemeester overhandigde aan de heren Leroy en Marchand een herinneringsmedaille en liet de stoet oprukken. Herhaaldelijk werden de deelnemende maatschappijen door het dicht opeengedrongen publiek bejubeld. Dit was vooral het geval wanneer de Weesjongens zo kranig voorbij stapten en het politiekorps, onder het bevel van de oppercommissaris, op onberispelijke wijze in peloton defileerde. Hiermee was het feest afgelopen, dat een goede dag zal bezorgd hebben aan de neringdoenden van de Kortrijksepoort en onder alle opzichten tot eer strekt van de inrichters. Een massa nieuwsgierigen bezocht daarna het gedenkteken, waarrond talrijke kronen en palmtakken lagen. Over het algemeen werd het in zijn geheel geprezen.

27 april 1908

Op de Graaf van Vlaanderenplaats werd gisteren het standbeeld onthuld van Oswald de Kerchove, hofbouwkundige, geleerde, schrijver, spreker en zoon van de Gentse burgemeester Charles de Kerchove.

Vanaf 1866 was hij voorzitter van de *Maatschappij voor Landbouw en Kruidkunde* en ijverde hij voor de uitbreiding en internationale bekendheid van de bloemteelt rond de stad. Hij schreef gewaardeerde werken over uitheemse planten maar was gedurende zijn leven ook advocaat, lid van de provinciale raad, gouverneur van Henegouwen en kamerlid.

Voor zijn verdienste in de hofbouwkunde en zijn ijver voor de Gentse tuinwekers werd een reusachtig monument verwezenlijkt door de Antwerpenaar Jef Lambeaux, de ontwerper van de Brabofontein in zijn geboortestad.

Wijlen de heer de Kerchove is zittende in een zetel afgebeeld. Rechts groet hem een hovenier, links biedt de godin Flora hem bloemen aan.

Het stadsbestuur en de commissie van monumenten hebben echter kritiek geuit op het werk van de Antwerpse kunstenaar, dat door sommigen als een vergissing en door anderen als een mislukking wordt beschouwd.

Het zou eigenlijk reeds zaterdag door Z.M. de koning (* *Leopold II*) onthuld zijn geworden naar aanleiding van zijn bezoek aan de vijfjaarlijkse Hofbouwtentoonstelling (* *de laatste maal dat de Floraliën in de Casino aan de Coupure Rechts werden ingericht*), maar men zag er uiteindelijk van af en de koning stapte het met doeken omhulde monument voorbij.

12 mei 1918

Op de Graaf van Vlaanderenplaats is het bronzen standbeeld van Oswald de Kerchove door de Duitse militaire overheid van zijn voetstuk afgehaald, in navolging van de verordening nummer 272 op het in beslag nemen van koper en andere metalen.

18 maart 1922

Het gedenkteken Oswald de Kerchove, één der laatste werken van wijlen Jef Lambeaux, werd op het einde van de oorlog door de Duitsers van de Graaf van Vlaanderenplaats weggehaald. Het voetstuk is echter al die tijd leeg op het plein blijven staan.

Beeldhouwer Vander Meersch is na een voorafgaandelijke prijskamp gelast met de omwerking en de herstelling van het gedenkteken, waarbij het huidige voetstuk zal behouden blijven en het medaillonportret van de gehuldigde zal aangebracht worden.

Het vernietigd zittend beeld wordt vervangen door een vrouwenfiguur, zinnebeeld van de koningin *Flora*, en twee kinderen die samen een bloemenschoof op het voetstuk doet neerkomen. De *Koninklijke Maatschappij van Hofbouw en Kruidkunde* komt in de inrichting tussen voor een som van 12 000 frank.

15 april 1923

Zondag morgen (* in het kader van de eerste naoorlogse *Floralien*, tevens de tweede in het *Feestpaleis in het Citadelpark*) verdrong zich een grote menigte aan de Zuidstatie, alwaar op de Graaf van Vlaanderenplaats de inhuldiging plaats had van het monument Oswald de Kerchove de Denterghem. Op de ere-tribune hadden talrijke familieleden van de grote weldoener van de Belgische hofbouw plaatsgenomen.

De heer burgemeester (* *Alfred Vander Stegen*) herinnerde er aan, dat het in 1908 was dat het standbeeld van de beroemde hofbouwer en volksvriend werd onthuld. De Duitsers hadden bij hun rooftocht tijdens de onverdraaglijke bezetting het beeld weggenomen. Thans verrijst het andermaal op de vroegere plaats, dank zij een groep bewonderaars en ook door het toedoen van de *Koninklijke Maatschappij van Hofbouw- en Kruidkunde*. Het standbeeld heeft een dubbele betekenis. Het zal getuigen van de liefde van de stad Gent voor de bloemen, welke niettegenstaande de oorlog een nieuwe vlucht heeft genomen. Verder zal het aan de toekomstige geslachten de naam en de trekken herinneren van één der beroemdste kinderen van de stad, geleerd en vurige dis-

cipel van *Flora*, die meehielp aan de bekendheid der Floraliën.

De *Brabançonne* werd gespeeld door de Weesjongens, terwijl bloementuilen werden neergelegd aan de voet van het gedenkteken. Het kunststuk is het werk van de jeugdige maar veelbelovende beeldhouwer Vander Meersch en de kunstgieterij Vindevogel, reeds befaamd door de menigvuldige beelden welke opgericht werden ter herdenking van de slachtoffers van de Wereldoorlog.

(* In 1971 begonnen de werken voor de afrit van de E17 naar Gent-Zuid en werd de beeldengroep overgeplaatst naar het Citadelpark, nabij de Kortrijksesteenweg.)

ERIK DE KEUKELEIRE

Uit "De Gentse Citadel en het Citadelpark" deel 1 (1819-1907) - 340 p., deel 2 (1908-1940) - 320 p. "Station Gent-Zuid en het Zuidkwartier" deel 1 (1832-1910) - 338 p. en deel 2 (1911-1940) - 310 p. - 2004

IN MEMORIAM

Op 14 april 2008 overleed ons medelid van het eerste uur Roger Moreau. Geboren op 1 januari 1931 te Ledeberg, leerde ondergetekende Roger kennen toen we studeerden aan de Vrije Vakschool voor Jongelingen in de Holstraat te Gent. Ik vanaf oktober 1944, Roger een jaar later. Na de school verloren we elkaar uit het oog tot er opnieuw contact was op de eerste vergadering in 1971 in het Museum voor Volkskunde. Mettertijd werden de contacten intensiever toen hij aan de studie van de beluiken in Gent begon. Hij bouwde zijn hobby

uit op een manier die langs om meer professioneler werd. In het Stadsarchief van Gent en in de onderscheiden stadsdiensten die zich bezig hielden met beluiken kamde hij alles uit wat er over de materie te vinden was, en dit was niet weinig. Briefwisseling, wetten, reglementen, plans, foto's, volksnamen van beluiken, noem maar op. Dat hij daar een ernstige studie over samenstelde die indruk maakte, blijkt uit het feit dat hij na aandringen van zijn omgeving zijn werk inzond met het oog op een bekroning met de VDKwaardering 1998. Wat dan ook effectief gebeurde. De titel van de studie luidde: "Een onderzoek naar een bijzondere vorm van proletarisch wonen: De Gentse beluiken van 1828. Een stand van

zaken." De waardering en de erbij horende geldprijs werd hem overhandigd op 26 februari 1998 in de lokettenzaal van de hoofdzetel van de V.D.K.Spaarbank aan het St-Michielsplein. Tevens werd er een tentoonstelling gehouden van de winnende inzendingen.

Daniël Vanacker, journalist bij "De Gentenaar" vond de bekroonde studie belangwekkend genoeg om op een volle pagina, inclusief foto van de auteur, hieraan een reportage te wijden. Deze verscheen in het Magazine van "De Gentenaar" op vrijdag 4 april 1998. Hierbij aansluitend verschenen er respectievelijk in 2003 en 2005 twee prentboeken, vergezeld van een uitgebreide tekst over de beluiken die een overweldigend succes kenden.

Dat hij de studie over zijn hobby ernstig nam zal niemand verwonderen als hij

de afscheidsrede gelezen heeft die zijn “onmiddellijke overste” bij de RTT, de heer G.Brabant hield in de aula van het “Crematorium Westlede” te Lochristi. Hieruit blijkt duidelijk dat hij dezelfde ernst aan de dag legde in zijn beroepsleven. Het parcours dat hij doorliep was er een van studie en gestage opgang. Dat hij het uitzonderlijk bracht tot adviseur bij Belgacom spreekt boekdelen. De heer Brabant onderlijnde ook zijn sociale ingesteldheid en de band van verstandhouding en collegialiteit met zijn personeel. Dat werd bij het afscheid bewezen door het groot aantal aanwezigen van zijn collega's. Tot slot zij vermeld dat Roger de wens had uitgesproken dat zijn oeuvre over de beluiken in zijn totaliteit zou geschonken worden aan het Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis Dr. Maurits Gysseling te Gent-St-Amandsberg. Dit werd door deze instelling aanvaard en het zal ondergebracht worden in een “Fonds Roger Moreau. Beluiken” Wij eindigen met hier nogmaals ons oprecht medeleven te betuigen aan zijn familie en dierbaren bij het verscheiden van een zachtmoedig mens.

André Verbeke

Wij laten hier de tekst volgen van de afscheidsrede gehouden door Ir. G. Brabant

Geachte familie, beste vrienden en kennissen van Roger,
Het is met groot leed dat ik, de vroegere ‘onmiddellijke overste’ zoals dat in het RTT-jargon destijds heette, een laatste hulde wil brengen aan Roger, de collega en vriend, de, loyale medewerker en toegewijde ambtenaar.
Medewerker **en** vriend.

Roger, die in verschillende diensten van de RTT heeft gewerkt onder meer te Brussel in de BCR, in de ganse RTT gekend als ‘Bureau Central de Radio’, en vervolgens na het slagen van een resem examens, waarin hij telkens als primus uitblonk, belandde hij bij de Radio Maritieme Diensten.

Eerst te OSA ofte Antwerpen Radio, alwaar hij onmiddellijk zich in de ontluikende transistoren-techniek bekwaamde en de beruchte ‘telecommande Pirson’ miniaturiseerde om daarna uiteindelijk te Oostende de zware en delicate taak aan te vatten in de werkplaats voor het Zeewezen, aanvankelijk samen met collega Roger Arnoys...

Een werkgebied dat niet alleen op elektronisch gebied een grote technische vakkundigheid vereist maar tevens een belangrijke zin voor verantwoordelijkheid vergt bij zowel het verzekeren van de veiligheid van de schepen en walstations van het toenmalige Bestuur van het Zeewezen als voor de uitbouw en

het onderhoud van de Schelde walradarketen.

Met zijn sociale ingesteldheid wist Roger dit alles in goede banen te leiden. Tussen zijn personeel ontstond een band van verstandhouding en collegialiteit en binnen het Bestuur van het Zeewezen werd hij geraadpleegd door de Directeur Generaal, de Nautische directeurs, de Chef-loodsen, de Zeevaart politie, de radaroperatoren en vele anderen voor wat de meest geschikte telecomapparatuur betreft.

De verstandhouding tussen Roger en mezelf evolueerde spontaan van een ideale samenwerking tussen overste en medewerker tot deze van een wederzijdse waardering en oprechte vriendschap.

In zijn privaat leven is Roger een verstokte vrijgezel gebleven.

Wijlen zijn moeder en Andrea zijn levensgezellin hebben ieder een belangrijke rol gespeeld in zijn leven.

Zijn moeder, die hem al die jaren thuis heeft gehad, wanneer zij oud en ziek werd, is door Roger in de beste omstandigheden opgevangen.

Andréa die hij in een opwelling van genegenheid in de vriendenkring aansprak als ‘mijn hofdame’ heeft met hem veel vreugdevolle dagen gekend. In zijn vrije tijd beleefde zij, met hem uitstappen en Breugeliaanse restaurant genoegens.

Ze heeft hem in zijn moeilijke ziektedagen gedurende lange en pijnlijke perioden met engelengeduld geholpen, verzorgd en gesteund.

Om zijn vader, oudstrijder van de eerste wereldoorlog te plezieren, bracht hij jaarlijks, als een soort bedevaart, een bezoek aan de streek van de loopgraven en de oorlogskerkhoven in het Ieperse.

En hier kwam alras de aard van de ‘Grundlichkeit’ van Roger naar boven.

Een documentatie van historisch materiaal omtrent de eerste wereldoorlog werd aangelegd.

Ondertussen gingen zijn interessen ook uit ondermeer naar de industriële archeologie maar voornamelijk naar de geschiedenis van de Gentse beluiken waar hij een verzameling foto's en wetenschappelijke artikels over publiceerde waarmee hij zelfs een laureaatprijs heeft gewonnen.

Tenslotte en tot afscheid van Roger wil ik mij tot Andréa richten en haar als troost in naam van alle collega's en vrienden verklaren, dat we Roger blijvend zullen herinneren als een bijzonder goedgehartig en intelligent man met een opmerkelijke zin voor gezonde humor.

GENTSE MEMORIEDAGEN: 25-26-27 SEPTEMBER

25 September 1506

Dood te Burgos van Filips de Schone.
Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2003 - N° 5 - p. 334.

25 September 1550

Uitvaardiging van het “Bloedplakkaat”.
Dit werd gedaan door Keizer Karel. Het verbood het bezit, het lezen en de verspreiding van ketterse boeken, het lezen van de bijbel, het herbergen van ketteren en zo meer.
Als straf werden de mannen onthoofd met het zwaard.
De vrouwen, wanneer zij tot inkeer kwamen, werden levend begraven, zoniet kwamen zij terecht op de brandstapel.

25 September 1790

Stichting van de “Société Littéraire Gantoise”.
Aanvankelijk was het lokaal het Gildehuis van St-Sebastiaan, maar vanaf 1802 was dit het Hôtel Falligan.
Deze vereniging is in Gent beter bekend als de “Club des Nobles”.

25 September 1816

Stichting van de Universiteit.

25 September 1834

Geboorte van Désiré Van Monckhoven.
Voor de meeste Gentenaars is Van Monckhoven de naam van een straat, maar slechts weinigen realiseren zich welke zeer voorname rol de man gespeeld heeft in de ontwikkeling van de fotografie.
Vanaf zijn prilste jeugd betoonde de kleine Désiré een speciale begaafdheid voor de exacte wetenschappen. Als 4-jarige kende hij reeds de naam van de voornaamste sterren. Hij gaat naar het Atheneum en op zijn 17e is hij laureaat van de Koninklijke Athenea met een werk over een physico-chemisch pro-

Désiré van Monckhoven. 1834-1882.

bleem. Hij stort zich dan met volle overgave op de nog jonge fotografie en zal tal van belangrijke verbeteringen aanbrengen aan de procédés en aan de apparatuur. Op zijn 22e publiceert hij zijn “*Traité général de photographie*”, een werk dat hem op slag beroemd maakt in de internationale vakwereld.

Het “*Bulletin de la Société française de photographie*” is laaiend enthousiast en schijft dat “iedere fotograaf dit werk moet raadplegen, lezen en herlezen”. De beroemde Nadar vertelt, sprekend over Van Monckhoven: “Ik had hem nog nooit gezien, toen een 30-tal jaren geleden mijn vriend Ghémar (een van de beste Brusselse fotografen) in mijn atelier binnenviel vergezeld van een kleine, blonde, zeer jonge man. Hij zei mij, zijn hand leggend op de schouder van deze baardloze jongeling: ik stel u Van Monckhoven voor. Familie van de schrijver van de handleiding? vroeg ik. Neen, de auteur. Ik bekeek verstomd dat jong baasje, bijna een kind. Ik vroeg hem: Gij, zijt gij het die de “*Traité de Photographie*” geschreven hebt? Ja, antwoordde hij. Gij zijt een leugenaar, zei ik, dat is uw grootvader.

In 1870 richt van Monckhoven in de Hospitaalstraat op Ekkergerm een fabriekje op, gespecialiseerd in de vervaardiging van pigmentpapier van hoge kwaliteit. In 1871 introduceert de Engelsman Maddox het procédé van de zilverbromide-gelatineplaten. Van Monckhoven slaagt er in de gevoeligheid van deze emulsie in sterke mate op te drijven. Hij richt een grote fabriek op op de Ekkergermelaan waar, enkel al om de emulsies te prepareren, 30 vrouwen tewerkgesteld zijn. Met zijn emulsies worden jaarlijks 4,5 miljoen platen geprepareerd.

Hij is eveneens een erkende autoriteit op het gebied van de optica en grote lenzenbouwers als Dallmeyer en Voigtländer leggen eerst hun nieuwe lenzen aan hem voor en als hij ze negatief beoordeelt, worden ze niet in de handel gebracht.

De astronomische instrumenten die hij ontwerpt worden door de Europese laboratoria aangenomen. De sterrewacht die hij opgericht had in zijn tuin werd na zijn dood, aangekocht door de Universiteit waar zijn mediaankijker nog steeds gebruikt wordt.

Zijn werken werden vertaald in het Nederlands, Engels, Duits, Spaans, Italiaans, Russisch.

De joviale Van Monckhoven stierf plotseling van een hartcrisis, 48 jaar oud. Hij werd begraven op het kerkhof van de Brugse Poort.

25 September 1844

Geboorte van Leopold De Buck.

Onze lezers zullen zich wel afvragen; wie is dat nu weer?

Een zeer begrijpelijke vraag want in het Gent van toen was er vrijwel niemand die wist dat de man waarover wij het hebben zó heette, hij was algemeen bekend als “Lotsûure”.

Hij stond met een kraampje “sneukelderijen” op de Vrijdagmarkt. Hij had een redelijk uitgebreid assortiment van “boterspekken, vlienderspekken, kirremelle, babbelirs, bîeteraove, mammetsoeze, etc. Zijn grote specialiteit was evenwel: “hîetekoeken”. En dan nog wel heel speciale hetekoeken. Ze werden ter plaatse gebakken op een plaat die permanent gloeiend heet gehouden werd bij middel van een klein vuurtje. Een door de vakman juist gedoseerde lepel deeg op de plaat gebracht deed die in een mooie cirkelvorm uitspreiden tot aan de rand. Dan, een behendige zwier met de pale en de koek lag omgekeerd op de plaat. Dit voor het courant model aan 3 centiemen.

Maar dan was er nog de “super-de-luxe”, de grote specialiteit van het huis tegen 2 cens en half, anders gezegd 5 centiemen of een halve kluit: terwijl het deeg aan het bakken was werd er een “babbelirre” ingelegd. Door de hitte van de plaat ging deze babelutte prompt aan het smelten en vermengde zich intiem met het deeg.

Een lekkernij die, ongetwijfeld nu nog velen zouden appreciëren.

Vanwaar die eerder zonderlinge naam “Lotsûure”? Daar bestaan verschillende versies over. De meest waarschijnlijke is dat, zoals beweerd werd, de man in kwestie beschikte over één of meerdere oren waarvan de vorm minder aantrekkelijk was, die alleszins ver beneden de normen lagen die normaal gehanteerd worden voor menselijke oren. Als men dan nog weet dat de Gentenaar over het algemeen slechts enkele seconden nodig heeft om voor het even wie of wat een bijnaam te vinden, is het mysterie meteen opgelost.

De straatjongens (een ras dat, helaas, onze moderne tijden niet overleefd heeft) durfden dan wel eens - wanneer zij zich op een veilige afstand achtten - roepen: “Hé baos, bak mij ne kîer nen kîetekoeke mee e lotsûure in”.

Het beroep van Leopold De Buck zat in de familie. Zijn grootvader Pier uit de Wolfsteeg had onder het Hollands Bewind van onze burgemeester en wethouders het recht gekregen om als oorlogsinvalides alle dagen met een open kraam op de Vrijdagmarkt te staan waar hij pannekoeken en sneukelwaren mocht verkopen tot onderhoud van zijn gezin. Hij werd daarenboven ten eeuwigdage vrijgesteld van alle belastingen voor hem, zijn kinderen, zijn kleinkinderen en zijn achterkleinkinderen die het bedrijf zouden verder zetten. Pier zal wel bijzonder blij geweest zijn met dit privilege, maar hij kon ook niet weten dat zijn kleinzoon jaarlijks 300 fr. moest afdokken, iets wat in die tijd zeker geen gering bedrag was.

Onze Leopold met de beroemde oren stierf hier op 22 Februari 1929.

25 September 1860

Einde van de afbraak van de Predikherenkerk.
Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2001 - N° 3 - pp. 175-176.

25 September 1876

Geboorte van Joseph Nève.
Deze advocaat bij het Hof van Beroep was eveneens een geschiedkundige.
Actief lid van de “Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent”
was hij er van 1909 tot 1923 de Secretaris van.
Auteur van het boek “Gand sous la domination française”.
Hij woonde in de Lange Kruisstraat en stierf hier in 1943.

25 September 1882

Dood van Désiré Van Monckhoven op zijn 48e verjaardag.

25 September 1954

Onthulling van het borstbeeld van Karel Van de Woestijne in het Zuidpark.

26 September 1465

Dood van Isabella van Bourbon.
Zij was de 2e vrouw van Karel de Stoute en de moeder van Maria van Bourgondië.
Deze zachteardige dame stierf van de tering in de St-Michielsabdij te Antwerpen. Haar graf bevindt zich in de kathedraal van Antwerpen.

26 September 1501

Huwelijk van Margareta van Oostenrijk met Philibert II, duc de Savoie.
Zie “Ghendtsche Tydinghen” - 2002 - N° 2- pp. 98-99.

26 September 1539

Maria van Hongarije willigt 2 eisen in van de Gentse opstandelingen, “Par force et pour éviter plus grand mal, ay consenti cette commission”.

26 September 1713

Decreet waarbij het verboden wordt speelkaarten te vervaardigen, te geven, te verkopen of te debiteren. Bevel om dusdanige kaarten te verbranden.

26 September 1831

Kort bezoek van Leopold I aan Gent.

Er zijn geen incidenten. Hij schouwt de troepen en de versterkingswerken.

26 September 1835

Geboorte van Napoleon De Pauw.

Hij was de zoon van ...Napoleon De Pauw. Vroeger hadden sommige personen de vervelende gewoonte hun zoon hun eigen voornaam te geven, iets wat hen nooit in dank afgenomen werd door geschied- en heemkundigen. Komt daarbij dat ze alle twee jurist waren. Het kon dus niet missen of er zouden ontaminaties gebeuren en meer dan eens werd aan de ene toegeschreven wat de andere gedaan had.

Wij hebben het hier dus over Napoleon Junior, een achterneefje van Lieven Bauwens. Hij studeerde aan de Universiteit af in 1860. Alhoewel hij op het Atheneum onder invloed kwam van zijn leraar Heremans sprak hij in ambachtelijke kringen doorgaans Frans.

Hij was stagiair bij Metdepenningen. In 1902 werd hij benoemd tot Procureur-Generaal en zou dit blijven tot in 1907.

Maar hij was niet alleen jurist, maar tevens een gekende historicus en filoloog. Lid van de Vlaamse Academie en stichtend lid van de “Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent”.

Hij publiceerde talrijke werken i.v.m. de politieke en literaire geschiedenis van Vlaanderen in de 13e en 14e eeuw.

Er bestaat van hem een “Liévin Bauwens, son expédition en Angleterre et son procès à Londres (1798-1799)”. Dit was een “Discours prononcé par M. Napoléon De Pauw, Procureur-Général, à l’audience solennelle de rentrée du 1r octobre 1903 dont la Cour a ordonné l’impression”.

In 1920 schreef hij een “Cartulaire historique et généalogique des Artevelde” waarin hij tal van verkeerde gegevens rechtzette.

In 1921 verleende de Koning hem de titel van Baron.

Hij stierf op 8 April 1922.

Alhoewel hij in 1855 overgegaan was naar het Protestantisme gebeurde bij zijn overlijden de dienst in de St-Annakerk. Na de dienst begeleidde een ere-

escorte van het 2e Linierement hem naar het kerkhof van Gentbrugge waar hij bijgezet werd in de familiekerk bij zijn vader.

26 September 1854

Geboorte van Victor Vander Haeghen.
Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 2000 - N° 4 - p. 263.

26 September 1877

Geboorte van Bertha De Vriese.
Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 2000 - N° 3 - pp. 157-162.

26 September 1931

Dood van Jef Van der Meulen.

Deze componist was niet alleen leider van de "Harmonie Vooruit" en van het "Zangkoor De Marxkring", maar hij was zo een beetje de huiscomponist van "Vooruit".

Hij werd geboren in 1859 in de volksherberg "Het Hertje" dat gevestigd was in een van die sinds lang verdwenen huisjes die aanleunden aan het Gravensteen. In zijn jeugd jaren trommelde hij daar regelmatig op de piano voor de trouwe stamgasten, want muzikaal talent had onze Jef wel. Op het Conservatorium kaapte hij de eerste prijzen weg in serie: in 1887 deze voor Solfège en Alto, in 1888 voor Hogere Harmonie en Contrapunt, in 1889 voor Fuga. Hij volgde dan lessen in Compositie leer

Jef Van der Meulen. 1859-1931.

bij Directeur Samuel. Hij zou trouwens leraar van Harmonie worden aan het Conservatorium.

Vele van Van der Meulen's werken waren gelegenheidscomposities, zó zijn "Werelds Requiem" in 1892 als hulde aan de vrijdenkers, een Jubelcantate in 1907 ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de katoenwerkersvereniging, de cantate "De Arbeid" werd in 1910 in de "Nieuwe Circ" uitgevoerd door 800 kinderen. Volgde van "Pre-Memoria" ter ere van de helden van de Commune van Parijs. En wat kon hij als Gents componist minder doen dan een "Henley-Marsch" schrijven?

Een van zijn meest gekende cantates is "Vooruit's Roem" die uitgevoerd werd op 21 September 1902 door 1.000 zangers, ter gelegenheid van de inhuldiging van "Ons Huis" op de Vrijdagmarkt.

Al deze socialistische werken mogen ons niet doen vergeten dat Jef Van der Meulen een "componist tout-court" was en dat hij meerdere lyrische werken componeerde waarvan "De Vlasgaard" het meest gekende is. Het werd in 1905 gecreëerd in de Vlaamse Theater en 4 jaar later kwam er een Franse versie "Au Pays de Lin" in de Opera.

Op een gegeven moment heeft hij ook nog de zangafdeling van "Van Crombrughe's Genootschap" gedirigeerd en was ook de rechterhand van Florimond Van Duyse bij de organisatie van de liederavonden van het Willemsfonds.

26 September 1932

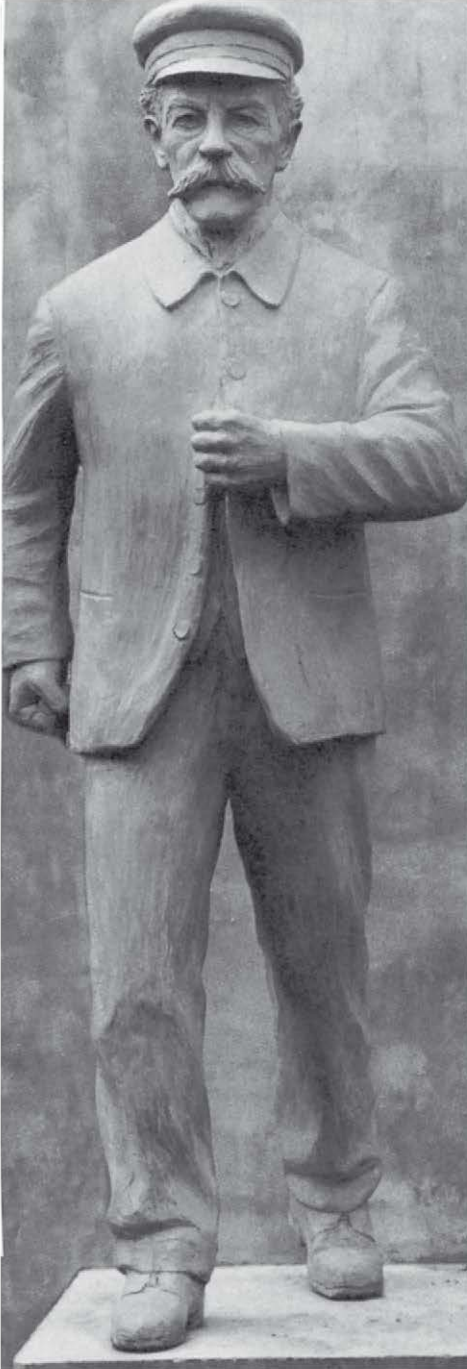
Dood te St-Denis van Pierre De Geyter.

Wij vermoeden dat slechts weinigen weten dat een van de meest gezongen liederen, namelijk de "Internationale" gecomponeerd werd door een Gentenaar, namelijk door Pierre De Geyter.

Hij werd geboren op 8 Oktober 1848 in de Kanunnikstraat. Het gezin De Geyter verliet Gent in 1855 om zich in Rijsel te vestigen waar de 7-jarige Pierre in een fabriek ging werken als draadjesmaker. Later wordt hij hout-draaier en na zijn dagtaak van 14 uren volgt hij teken- en muzieklessen.

Toen hij 18 jaar was behaalde hij de 1e Prijs in de categorie "Blaasinstrumenten" aan de "Academie de Musique" van Rijsel. In 1887 werd hij lid van de pas opgerichte zangvereniging "La Lyre du Travailleur". Op een aprilavond van het jaar 1888 vroeg de stichter van de vereniging hem een lied te componeren op een tekst van Pottier. 's Anderendaags was het lied al klaar en de "Internationale" was geboren.

Er is een hele tijd verwarring geweest nopens de componist van dit lied. Onder druk van de Burgemeester van Rijsel beweerde Pierre's 11 jaar jongere broer Adolphe dat hij dit lied gecomponeerd had. Pierre, die inmiddels naar Parijs

De Internationale

Ontwaakt verworpenen der aarde
ontwaakt verdoemd' in 's hongers sfeer,
Reed'lijk willen stroomt over d'aarde
en die stroom rijst al meer en meer!
Sterft gij oude vormen en gedachten,
slaaf geboor'nen ontwaakt!

De wereld steunt op nieuwe krachten
Begeerte heeft ons aangeraakt

Refrein:

Makkers ten laatste male
tot den strijd ons geschaard
en d'Internationale zal morgen heers' op aard!
Makkers ten laatste male
tot den strijd ons geschaard
en d'Internationale zal morgen heers' op aard!

De staat verdrukt, de wet is logen,
de rijkard leeft zelfzuchtig voort,
tot het merg wordt d'arme uitgezogen
en zijn recht is een ijdel woord!
Wij zijn 't moe naar and'rer wil te leven,
broeders hoort hoe gelijkheid spreekt:
Geen recht waar plicht is opgegeven,
geen plicht, leert zij, waar recht ontbreekt!

Refrein

De heersers met duivelse listen,
bedwelmen ons met bloed'gen damp,
Broeders strijd niet meer voor and'rer twisten,
breekt de rijen, hier is uw Kamp!
Gij die ons tot helden wilde maken,
o barbaren denkt wat gij doet,
Wij hebben wap'nen hien te raken,
die dorstig schijnen naar ons bloed!

Refrein

Standbeeld van Pierre De Geyter (1848-1932) in de tuin van het M.I.A.T. Foto Amsab

verhuisd was, diende in 1906 een klacht in bij de Rechtbank. Maar blijkbaar waren de Franse rechtbanken al niet veel vlugger dan de Belgische, want de zaak kwam 8 jaar later voor. De Burgemeester van Rijsel had een reeks getuigenissen meegebracht die bevestigden dat Adolphe de componist was. Pierre verloor zijn proces dat een tragisch gevolg kende: een jaar later pleegde Adolphe zelfmoord. In een nagelaten brief erkende hij dat Pierre wel degelijk de componist was, maar dat hij gehandeld had onder druk van de Rijselse burgemeester, uit schrik zijn plaats te verliezen bij de stedelijke diensten. Deze verklaring bereikte Pierre slechts na het einde van de oorlog van 14-18. In 1922 werd het vonnis van 1914 vernietigd en Pierre werd in zijn rechten hersteld. Wat was nu het mysterie van deze chantage op Adolphe? De klein-geestige mentaliteit van de burgemeester. De veel jongere Adolphe werd geboren in Rijsel en bezat de Franse nationaliteit en Pierre was maar een Belg. En “pour l’honneur de la France” was het veel vleierder dat een dergelijk beroemd lied gecomponeerd werd door een Fransman. In 1927 werd in Moscou de 10e verjaardag gevierd van de Oktober revolutie. En wie was daar aanwezig als eregast? Onze Gentenaar Pierre De Geyter.

27 September 1543

Een ordonnantie bepaalt de itineraire en de samenstelling van de Sacramentsprocessie.

27 September 1741

Dood van Jan-Baptist De Smet, de 14e Bisschop van Gent van 1732 tot 1741. Hij werd geboren te Lokeren op 1 Februari 1674.

Hij deed zijn humaniora bij de Augustijnen alhier en studeerde dan verder in Leuven waar hij in 1694 Primus werd.

In 1705 werd hij Kanunnik van St-Rombouts in Mechelen en President van het Seminarie aldaar.

Van 1721 tot 1730 was hij Bisschop van Ieperen.

In 1730 werd hij benoemd tot Bisschop van Gent, benoeming die door de Paus bekrachtigd werd in 1731. Het is pas in 1732 dat hij bezit nam van zijn Bisdom. Heel die procedure had dus 2 jaar geduurd.

Zijn praalgraf in de kathedraal werd in 1745 gemaakt door Jacques Bergé.

27 September 1770

Dood van Maximiliaan Van der Noot, de 15e Bisschop van Gent van 1742 tot 1770.

Hij werd geboren in Brussel op 27 December 1685.

Toen hij in 1742 door Maria-Theresia tot Bisschop van Gent benoemd werd, was hij hier President van het Seminarie.

Hij deed zijn intrede als Bisschop op 27 Januari 1743.

Toen de Franse troepen op 11 Juli 1745 bezit namen van Gent, vertrok hij nog dezelfde dag met een delegatie naar Roborst om er de Franse koning clementie te vragen. Van dan af werden zowel de burgerlijke autoriteiten als de kerkelijke met de Bisschop op kop, stevige schakels in het Franse bestuur. Hij complimenteerde de Franse legerleiding wanneer zij Gent aandeed, zegende Franse legerstandaards en telkens als de Fransen militaire successen behaalden volgde een Te Deum. In hun dagelijkse mis dienden de priesters te bidden voor Lodewijk XV.

Zijn grafmonument in de kathedraal werd gemaakt door Pieter Verschaffelt.

27 September 1804

Bij een decreet van Faipoult worde de “Ecole de Médecine, de Chirurgie, d’Accouchement et de Pharmacie” gesticht.

De theoretische lessen werden gegeven in het Pakhuis, de praktische in de Bijloke.

27 September 1815

Willem I duidt Gent aan als zetel van de nieuwe Universiteit.

27 September 1834

Geboorte van Jan Pek.

Zie “Ghendsche Tydinghen” - 2007 - N° 6 - pp. 373-374.

27 September 1835

Wet waarbij het hoger onderwijs gereorganiseerd wordt. De Nijverheidsschool wordt onafhankelijk van de Universiteit.

27 September 1849

Geboorte van Emile Claus.

Zie "Ghendsche Tydinghen" - 2002 - N° 4 - pp. 186-205 en N° 5 - pp. 262-277.

27 September 1890

Dood van Jan De Ridder.

Jan De Ridder - 1822-1890.

Hij was Voorzitter van de in 1857 gestichte “Broederlijke Wevers”.
Hij woonde in de St-Lievensstraat 31a.
Hij werd geboren op 13 Augustus 1822.

27 September 1907

De Leopoldskazerne wordt in gebruik genomen.

27 September 1924

Dood van Daniël Van Duyse.
Zie “Ghendsche Tydinghen” - 2003 - N° 2 - pp. 112-113.

27 September 1931

De Gemeenteraad besluit het Folkorenmuseum dat gesticht werd door de
“Bond der Oost-Vlaamse Folkloristen” over te nemen.

Hugo Collumbien

HERBERGEN IN HET PATERSHOL (1709 -1909)

De reputatie van het oude Patershol was voor een goed stuk gebaseerd op zijn al of niet beruchte cafés. De verhalen daarover dateren uit de vorige eeuw. Over wat er voordien op dat gebied te beleven viel, weten we amper iets. Maar omdat iets beter is dan niets, volgen hier bij wijze van introductie namen van herbergen in de periode 1709 - 1909. Ze werden samen gelezen uit de lijsten van cafés en gelijkaardige etablissementen bewaard in het stadsarchief en die zijn beslist de moeite waard om uit te pluizen. Dit onderzoekje werd uitgevoerd als een onderdeelje van het voorbereidende werk voor een kleine tentoonstelling in 2006 tijdens de welbekende Patersholfeesten.

Cleyne brandewyn huysen en herbergen

We starten onze zoektocht aan het begin van de jaren 1700. In die tijd werden belastingen geheven op de bier-, wijn- en brandewijnschenkerijen. De taksen werden per wijk opgelegd en geïnd door figuren die men wijkkapiteins noemde. De wijk van het Patershol omvatte naast wat er nu bij hoort, ook nog het Sluizeken. In de periode 1709 - 1734 waren er daar doorlopend een tiental *cleyne brandewyn huysen* zonder naam die soms mee verhuisden met hun eigenaars. Vermoedelijk verschilden die nauwelijks van gewone ‘gesloten huizen’. Vanaf 1709 vinden we in die lijsten van de belastingbetalers ook verschillende namen van wat toen *herbergen* genoemd werd, jammer genoeg meestal zonder aanduiding van de straten waarin ze gelegen waren. Zo waren er in de eerste helft van de 18de eeuw:

Den Enghel, ook ‘*t Engelken* (1709)

Londen (1709) in de Oudburg

In Vlissinghen (1712) aan het Sluizeken

‘*t Schip* (1715) op de Schipgracht (wellicht Sluizekenkaai). in 1717 ‘*t Verkeert Schip* op een niet nader bepaalde plaats

Den Dronckaert (1716)

Den Haene, ook *Den Geleersden Haene* (1716)

‘*t Hollanderken* (I 1716)

Nantes (1717) langs het water aan de Vleeshuisbrug

Den Prince (1717)

De herberghe genaemt het Huys met de seven dueren ofte Het Schof op de

Sluizekensbrug, destijds tussen Oudburg en Sluizeken, nu bij het parkje (1717)

St Gillis (1730) aan de Plotersgracht

Den Coninck van Spaignien (eerste kwart 18de eeuw)

De herkomst of de betekenis van sommige namen is met min of meer zekerheid te achterhalen. Nantes werd natuurlijk genoemd naar de grote Franse haven van waaruit de Gentse wijnhandelaars actief om en rond de Kraanlei veel van hun wijnen verscheepten of lieten verscheppen. *Den Haene* was wellicht identiek aan de brouwerij 't *Haentjen* vermeld in 1663 in de Oudburg. *Den Prince of Prince Cardinael* was een populaire naam te vinden in verschillende Gentse wijken. Hij werd afgeleid van Prins-Kardinaal Ferdinand die in 1635 plechtig ingehaald werd als gouverneur-generaal van de Spaanse Nederlanden. 't *Schip* en het *Schof* hadden te maken met de Schipgracht die van de Leie afgesloten werd met een 'schof' dat toeliet het waterpeil te regelen. Een echte sluis was het niet. Aan dezelfde Schipgracht die Gent verbond met het noorden, was een haventje gelegen waaraan het Sluizeken zijn oudere naam De Zeeuwse Aard ontleende. Een 'aard' was een aanlegplaats. Vandaar dus ook de namen *In Vlissinghen* en allicht ook 't *Hollanderken*. *Den Coninck van Spaignien* was vermoedelijk in de Rode Koningstraat te zoeken. De andere namen zijn niet zo gemakkelijk te verklaren, behalve (misschien?) *Den Dronckaert*.

Zedelijk gequoteerd

In Napoleon's tijd (1809) ging men meer systematisch te werk. De herbergen werden heel precies aangeduid met hun 'Oostenrijks' huisnummer en de straatnaam. Wie er een kleine studie wil van maken, kan hun ligging gemakkelijk en exact achterhalen. We geven de meest waarschijnlijke Nederlandse vertaling van de in het Frans opgegeven namen. Verschillende oude getrouwen uit het eerste derde van de 18de eeuw waren nog present. De lijst van auberges, cabarets en caffés omvatte:

Geldmunt (pare nummers)

Oudburg

Kelderken Gods (Hoek Kraanlei)

Lange Steenstraat

Het Peerdeken

Kaetseplaetske

De Diligence

Hertogstraat

In den Engel

In den Prins Cardinael

Nieuw Cabaret

Herten Aas

Dauphin

Haringsteeg

Den Ambassadeur

Rode Koningstraat

Int Schipken

Int Kenincskén

Corduwaniersstraat

In den Dronckaert

Plotersgracht

In den Dolfijn

Vermoedelijk omdat men alles wou controleren, bekommerde de overheid in de Franse Tijd zich blijkbaar om het morele peil van de instellingen. In de lijsten werden zedelijke quoterings opgegeven. De meeste Paterholse herbergen werden in de categorie *maison honnête* ondergebracht. Een drietal bleken *maison publique* te zijn (*Nieuw Cabaret*, *Prins Cardinael* en *Den Ambassadeur*). Ze kregen de kenletter D (*maison de débauche*, ontuchthuis). Eén enkel huis, *Het Peerdeken*, werd aangeduid als *maison de rendez-vous*. Het was, althans volgens die lijsten het enige in heel Gent. Maar het behoorde tot dezelfde zedelijke categorie als de *maisons honnêtes*. Wat zou dat Peerdeken zo speciaal gemaakt hebben? We hebben er het raden naar.

De grote concentratie van cafés aan de Hertogstraat valt op. Ook de 'louche' etablissementen waren daar en in de Haringsteeg te vinden. In de kleine straatjes dus dicht bij het SintVeerleplein. Vermoedelijk zullen de achterpoortjes in de Ballenstraat van de huizen in de Hertogstraat ook wel een rol gespeeld hebben in het verhaal. Net zoals in andere steden - denk maar aan de Parijse Hallen - waren de 'kotjes' te Gent vooral gesitueerd in steegjes rond de drukke markten. En het Sint- Veerleplein was inderdaad de Gentse 'groenselmarkt'.

Café 't es zoo laten

We beëindigen ons herbergbezoek, of beter gezegd onze zoektocht naar herbergen precies honderd jaar later in 1909. Uit dat jaar dateert een uitvoerige lijst van alle huizen die een opschrift met een huisnaam droegen. Hieruit haalden we de cafés of wat daarvoor kon doorgaan. Hun namen volgen hieronder met (tussen haakjes) de toenmalige huisnummers. Deze laatste geven enkel een aanduiding van de plek waar de cafés te vinden waren, geen zekerheid:

Kraanlei

- Nantes (2)*
- In den muziekant (5, naast het hoekhuis dat twee huisnummers had)*
- In 't manneken pis (11)*
- In de Stad Antwerpen (23)*
- In 't tonneken (39)*
- In de gemeente Asper (79)*
- In de zeven brugskens (91)*
- In de Vlaamsche kantien (101)*
- De Hel (103)*

Oudburg

- Café Continental (10)*
- In de drie ringen (11)*
- Au Thielthois (33)*

Rode Koningstraat

- In Nazareth (6)*
- In Cluysen Terdonck (7)*
- In de Camelia (8)*

Corduwaniersstraat

- In den kleinen handboog (3)*
- In de vereenigde volksvriend (14)*
- In 't lammeken (45)*
- In Philippine (47)*

Hertogstraat

- In het nieuw galgenhuis (2)*
- In 't keetje (8)*
- In de groote pint (17)*

Haringsteeg

In het oud gravenkasteel (4)

In de vier gebroeders (11)

Zeugsteeg

In Brabandsch paard (15)

Karmelietenstraat

Café 't es zoo laten (6)

Met uitzondering van *Nantes* waren alle oudere namen verdwenen en van wat er in 1909 was, blijft er nu, bijna een eeuw later, enkel de welbekende *Hel* over op dezelfde plaats en met dezelfde naam. Maar, hoe kan het ook anders, het is nu een restaurant. Overigens was de *Hel* niet de oudste naam van het huis. Die is, zoals iedereen weet die wel eens een stadsgids beluistert, *Het Vliegend Hert* en, zeker weten, niet *De Fluitspeler*. Er naast, in de niet minder bekende *Werken van Barmhartigheid*, tapte men in 1909 achter het opschrift *In de Vlaamsche kantien*, maar dat betekent nog niet dat men er 'de dorstigen laafde' in de jaren 1600 toen de prachtige gevelornamenten er op gebracht werden. Alleen 'De doden begraven', in de Rooms-katholieke traditie het zevende 'werk van barmhartigheid', ontbreekt. Dat was een latere toevoeging aan de oorspronkelijk zes 'werken' opgesomd in het evangelie van Matheus. En wie de moeite neemt eventjes goed te kijken, ziet de dorstigen laven uitgebeeld op het reliëf boven de deur...

De aard van de opschriften werd heel precies omschreven op de lijsten opgesteld in 1909. Veruit de meeste herbergnamen waren geschilderd in letters op het vensterglas of op de muren, een tiental op borden. Figuratieve afbeeldingen waren er maar weinig. In de eerste plaats moet natuurlijk het welbekende *Manneken Pis* aan de Kraanlei vermeld worden: volgens de beschrijving: *Un manneke pis, tenant 1 parapluie en main (en métal, peint) est placé au dessus de la porte*. Heel wat eenvoudiger waren de drie ineen verstrengelde ringen geschilderd op het venster van *In de drie ringen* in Oudburg, het lam op een houten bord bij *In 't Lammeken* in de Corduwaniestraat en de bruin geschilderde *cafetière* (vermoedelijk wel een bierkan) bij *In het Keetjen* in de Hertogstraat. De populaire herbergnaam Keetje die ook in andere wijken voorkwam, duidde inderdaad op een Keete (spreek uit: kiete) of kan bier. Destijds was het heel gewoon de kinderen met een kan naar een herberg of een van de vele brouwerijtjes te sturen om bier te halen voor het huishouden.

Naast de 26 hierboven vermelde herbergen waren er in 1909 nog 47 andere Patersholse huizen waarop een al of niet geïllustreerde naam af te lezen viel. Vermoedelijk waren dat meestal kleine winkels of werkplaatsen van ambachtslui. De meest sprekende huisnaam (alhoewel...) was zeker die waarmee een schoenmaker aan de Plotersgracht (toen nr. 11) uitpakte. De man had een metalen plaat aan zijn muur gevezen waarop de voorbijganger in gele letters kon lezen: *In de drie valsche dieren*. Daarbij was er zwart-geel een laars geschilderd met er op een vrouw, een aap en een kat.

Luc Devriese

Bronnen en publicaties

De namen werden samen gelezen uit rapporten bewaard in het Gentse Stadsarchief in de Oud Archief reeks 131, nr. 2 - wijk van Kapitein Stoppeleere en 3 (bundel I) samen met de Modern Archief reeks R, nrs. 362 - Section des Droits de l'Homme en 363 - 3^{ieme} Section de Police. De 'Wegwijzer van Gent', een rijke bron van gegevens over bedrijven en handelszaken is gemakkelijk raadpleegbaar in de leeszaal van het Stadsarchief.

Alleen onder de hier aangegeven vroeg -18de-eeuwse herbergnamen zitten er etablissementen die aan het Sluizeken gelegen waren. Zonder grondige studie kan niet achterhaald worden welke dat waren. Enkele herbergen zonder naam vermeld in de *Wegwijzer van Gent* uit 1909, figureerden niet in de huisnamenlijst en omgekeerd.

Voor wie iets wil te weten komen over wijn aan de Kraanlei is er RonaId De Buck's 'Van Wijn in Gent tot Gent in wording', Gent, 1995. In dit werk worden slechts twee van de hier opgegeven herbergen vermeld (*Nantes* uiteraard, en *Sint-Gillis*). Gedetailleerde gegevens over *De* (6) *Werken van Barmhartigheid* en *Het Vliegend Hert* zijn te vinden in het tijdschrift *De Heraut* uitgegeven door de Gidsenbond (jaargang 38, 20-, nr. 2, p. 2-9).

DECEMBER 1944

De bevrijdingsdag van 6 september lag een goede drie maanden achter de rug. Langzaam hernam het leven zijn normale gang. De dagbladen verschenen op een mini-formaat, omwille van een tijdelijke papierschaarste. Bioscopen en theaters hernamen hun bedrijvigheid en trachtten een weinig verstrooiing te brengen.

Mijn vader, oudstrijder '14-'18, ontving een uitnodiging voor een filmvertoning van een Britse filmprint 'The Battle of Britain'. Deze vertoning zou doorgaan in de zaal 'Savoy' (1) Korte Dagsteeg. Ik had reeds vernomen dat het een belangwekkende en spannende film was.

Het grote publiek wist echter niet, dat het herverschijnen van het dagblad 'Het Volk' werd voorbereid. Op 10 mei 1940 week de volledige beheerraad uit naar Frankrijk. Een afgevaardigde beheerder (2) nam persoonlijk het initiatief om de krant opnieuw uit te geven en te drukken. De publicatie werd hervat op 28 mei. Het was de bedoeling van de bezettende overheid om het dagbladwezen terug op gang te brengen. Van zodra de volledige beheerraad naar België was teruggekeerd, besloot deze de uitgave te stoppen. Op 31 oktober 1940 was de krant voor het laatst verschenen. Het lood, noodzakelijk voor het werk, werd door de bezetter weggehaald. Tot 1944 zouden de rotatievellen van 'Het Volk' stilstaan. De lokalen lagen verlaten en stonden onder 'Deutsche Verwaltung'. Ondanks alle denkbare hinderpalen werd 'Het Volk' heruitgegeven. Er was gebrek aan grondstof en transport. Bovendien was de winter barkoud. Het eerste nr. werd op zondag 17/12/1944 klaargemaakt op 4 blz. De redactie bestond uit vijf man voor het eerste nr. Redacteur 'Buitenland' Leo Bollingier ving een bericht op via een Amerikaanse radiopost (3), dat de Duitsers de Belgische grens waren overgestoken. De redacteur trok naar de opmaaksters in de zetterij en deed de eerste blz. weer openmaken. De informatie kreeg een vette kop op de voorpagina.

Ik herinnerde mij, dat de dag nadien examen was van 'godsdienst'. Leraar Kan. Jules Colpaert (4) surveilleerde door de gangen, betrad de trede en pauzeerde even. Hij haalde een krant uit zijn boekentas en ik zag het eerste nr. van 'Het Volk'.

Na een korte periode hernam hij zijn wandeling en liep alzo de krant te lezen. Op 1 januari 1978 verliet de laatste schrijvende medewerker Frans Hugaerts van het eerste nr. van na WO II de krant. Hij was de laatste overlevende medewerker van de 42 mannen en vrouwen die op 18 december het personeel telde. De vaderlandslievende verenigingen hadden de zondag daarop de filmverto-

ning geplaatst. Niets vermoedende trokken wij naar de cinema Savoy, waar we werden opgewacht door een oorlogsvrijwilliger. Deze meldde ons dat de vertoning was afgelast. Alle amusement was aan een speciale beperking onderworpen. Voor mij een teleurstelling, welke achteraf werd hersteld. Robert E. Morriane schreef later in zijn boek 'Het Ardennen Offensief': "Het was een voltreffer, die de wereld deed duizelen".

Jos Clauwaert

Geraadpleegde werken

Het Volk 60 jaar 1891 – 1987 door Robert Rock – redactiesecretaris 'Het Volk'.
Het Volk 50 jaar 1891 – 1987 door Frans Hugaerts.
Hoe België WO II overleefde door Willem C. Meyers e.a.
DAP Reinaert uitgeverij Brussel (1970).
Oorlogskranten lezen – De Spectator 24/11/'73.
Dagblad 'Het Volk' 18/06/1981.
Dagblad 'Het Volk' 26/10/1991.

Verklaringen

- (1) De bioscoopzaal 'Savoy' was gelegen in de Korte Dagsteeg. Was vooral bekend bij de cinefielen om het draaien van Franse films.
- (2) E. Verheeken, afgevaardigd beheerder van Het Volk nam het persoonlijk initiatief. Uit de verantwoording: Ze wilde bijdragen tot de hervatting van het gewone leven. Was een informatieblad met praktische inlichtingen. Publiceerde lijsten van vermisten. De oplage bedroeg ± 40.000 exemplaren.
- (3) De radio was in die periode een ware bron van informatie.
- (4) Kan. J. Colpaert was godsdienstleraar aan het PHTI sinds 19/09/1932. Hij overleed te Gent op 27/06/1970.
- (5) Frans Hugaerts scheen ook de samensteller te zijn van het 'Declamatorium van de jonge arbeiders', een KAJ uitgave. Dit werd ons medegedeeld door wijlen dichter Frank Meyland (pseudoniem van Hub. Ascoop).

BIBLIOGRAFIE

Wij vragen ons af of er in ons land een stad bestaat waar zo veel over gepubliceerd wordt als over Gent. Op dit gebied worden wij toch wel verwend, want de stroom publicaties over Gent gaat gewoon verder.

Onlangs verscheen een prachtig standaardwerk **“De Lieve”** tsoenste juweel dat de stede heeft.

Het werd uitgegeven door de feitelijke vereniging “De Gentsche Lieve”.

Het is het resultaat van de samenwerking van een groep mensen die zich met passie op dit onderwerp geworpen hebben en daar oneindig veel tijd moeten aan besteed hebben. Het is een gedetailleerde beschrijving van de historiek, het tracé met zijn talrijke bruggen en rabotten.

De Stad Gent was eigenaar van de Lieve, van de bermen, van de trekwegen en van al de kunstwerken. Ze was heer en meester over de scheepvaart en bepaalde wie er mocht varen, hief tol op transporten, enz. Dit eigendomsrecht werd herhaaldelijk bevestigd door de Graven van Vlaanderen.

Het boek is verdeeld, in verschillende hoofdstukken die elk een bepaald aspect behandelen “Het ontstaan van de Lieve” en “Bruggen, rabotten en duikers” wordt behandeld door Hugo Notteboom. Ronny Debbaut heeft het over “Het strategisch en economisch belang van de Lieve”. Eddy Levis neemt “Gent en de Lieve” voor zijn rekening, terwijl “Damme en de Lieve” en “Eeklo en de Lieve” behandeld worden door Paul Van de Woestijne. Ronny Debbaut behandelt “De Lieve en het platteland” Terug Hugo Notteboom met “De Lieve en het Schipdonkkanaal”. “De herwaardering van de Lieve” door Jozef Van de Veire en tenslotte nog eens Hugo Notteboom met “Chronologie”. Wij vragen ons af of er na dit boek nog veel nieuws kan verteld worden over de Lieve... Het boek bevat ook 2 met kleurenfoto's geïllustreerde bijlagen: “Een Lievewandeling in Gent” en “Fietsen langs de Lieve”.

Dit boek, dat vele Gentenaars zouden willen bezitten heeft een formaat van 29 x 26,5 cm. en telt 216 bladzijden. Buiten andere afbeeldingen bevat het ook nog eens een 90-tal plans en evenveel foto's waarvan velen onbekend zullen zijn voor onze lezers.

Het boek kost 28 euro + 4 euro portkosten. Rekening N° 068-2488763-61, Voor eventueel bijkomende inlichtingen kan men contact nemen met Nadine Lenssens - Frans Louwersstraat 13 te 9032 Wondelgem. Tel. 09.253.64.36.

Twee Gentse onderwijsinstellingen vierden dit jaar hun 100-jarig bestaan en gaven bij deze gelegenheid een boek uit. **“Een eeuw vol jeugd - 100 jaar**

Koninklijk Lyceum Gent”.

Een van de drijvende krachten achter de oprichting van wat toen het “Athenée de jeunes filles” noemde was Rosa De Guchtenaere die zich het lot aantrok van de vrouwen die in die tijd niet veel te zeggen hadden.

Aanvankelijk was de school gevestigd op de Poeljemarkt in het gewezen “Bureau van Weldadigheid”. Kort na de Eerste Wereldoorlog werd het “Athenée de Jeunes filles” dat inmiddels het “Lyceum” geworden was overgenomen door de Stad Gent en werd het gebouw betrokken op de Kortrijkse steenweg. Bij een Regentsbesluit van 10 december 1946 werd het tenslotte overgenomen door de Staat.

Het boek heeft een formaat van 21 x 21 cm., telt 119 blz; en bevat een 80-tal foto's. Het kost 25 Euro en is uitsluitend te koop in het Lyceum - Kortrijkse steenweg 12.

“Sint-Pietersinstituut Gent 1908-2008” werd samengesteld door Dirk Musschoot .

Net zoals bij het Lyceum was in de beginperiode alles in het Frans. Er was toen nog geen sprake van het St-Pietersinstituut, maar van “L’Institut Saint-Pierre” met zijn “Pensionnat de Demoiselles”, gesticht door de “Dames de l’Instruction Chrétienne” die in 1904 een stuk grond gekocht hadden van meer dan 1 Ha, begrensd door de Albertlaan, de Meersstraat, de Smidsestraat en de St-Paulusstraat.

Het onderwijs werd aanvankelijk gegeven door de kloosterzusters, maar daar kwam geleidelijk verandering in. Gedurende de Tweede Wereldoorlog werd een Nederlandstalige afdeling opgericht die in de jaren ‘60 de Franse volledig verdreven had. In 1997 werden er ook jongens toegelaten. De laatste zusters verdwenen in 2003.

De uitgebreide geschiedenis van deze instelling vinden wij terug in dit boek dat een formaat heeft van grosso-modo 25,5 x 25,5 cm., 110 bladzijden telt en meer dan 150 foto's bevat. Bij dit boek zit ook een CD-ROM met foto's.

Het kost 24,95 euro en is te bekomen op het Secretariaat van de school: Meersstraat 131c. Ook nog in Standaard Boekhandel.

Bij de uitgeverij “Flying Pencil” in Erembodegem verscheen een merkwaardig boek:

“Een eeuw luchtvaart boven Gent.” Deel 1. 1785-1939. Het werd samengesteld door Piet Dhanens i.s.m. Cynrik De Decker.

Het werd nu uitgegeven wegens het feit dat het precies 100 jaar geleden is dat Henri Farman hier zijn eerste vluchten uitvoerde. Maar zonder dat zou het boek er ook wel gekomen zijn.

Het is het resultaat van ongetwijfeld vele jaren intensief opzoekingswerk en het is dubbel interessant omdat over dit onderwerp vrijwel niets gepubliceerd werd. Het boek begint niet met vliegtuigen zoals men zou kunnen denken, maar met luchtballons, anders gezegd “loballen”. In Gent was men daar in 1783 al mee bezig.

In dit deel kan men een uitgebreid verslag lezen van de proefnemingen en vluchten van ballonvaarders zoals Blanchard, Poitevin, Godard, Glorieux, etc. In een tweede hoofdstuk volgt een zeer uitgebreid verslag van de exploten van Farman en de tragische vlucht van Daniël Kinet, de eerste luchtpostverbindingen van Henri Crombez en wel te verstaan de acrobatieën van Adolphe Pégoud.

Volgt een uitgebreid hoofdstuk over de vliegvelden, met als voornaamste dat van St-Denijs-Westrem. Men krijgt een uiterst gedetailleerd verslag van de bombardementen op Engeland en de represailles van de Engelsen met als geliefd doelwit het vliegveld van St-Denijs.

Onnodig te zeggen dat al wat tot hiertoe bekend was over de zeppelins, en meer bepaald de LZ.37 die door Reginald Warneford tot ontploffing gebracht werd, terug te vinden is in dit boek.

Het hoofdstuk “Interbellum” beslaat de periode 1919-1939 en daarin komt St-Denijs sterk aan bod natuurlijk.

In een bijlage vinden wij een korte beschrijving (met foto's) van 49 Gentse militaire vliegeniers.

Een bijkomende troef van deze unieke bijdrage aan een specifiek Gents onderwerp zijn de 240 foto's die dit boek bevat.

Conclusie: een aanrader. Formaat: 21,5 x 28 cm. - 240 bladzijden. Prijs: 34 Euro. Te verkrijgen in de boekhandel.

“Het Gentse Dialekt. Klank- en Vormleer” is een boek dat uitgegeven werd door Johan Taeldeman, met steun van de Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde en van de Rotary Club Gent Prinsenhof.

Dit boek kwam tot stand wegens het feit dat het precies 100 jaar geleden is dat Oscar De Gruyter met dit proefschrift promoveerde tot Doctor in de Germaanse Filologie. Vooraf wordt de figuur van De Gruyter belicht. In Hoofdstuk 1: “Jan Oscar De Gruyter (1885-1929): Zijn leven” door Paul De Loore. In Hoofdstuk 2: “Het artistiek parcours van Jan Oscar De Gruyter” door Jaak Van Schoor. In Hoofdstuk 3 behandelt Johan Taeldeman “Het proefschrift van Jan Oscar De Gruyter”.

In Hoofdstuk 4 heeft Roland Wissaert het over “Het Gent van student De Gruyter: Evocatie” Het bestaat hoofdzakelijk uit een 25-tal gecommuniceerde foto's van Gentse plekjes die De Gruyter moet gekend hebben.

Volgt dan de integrale tekst van het proefschrift: op de rechterbladzijde een fotocopie van het origineel, daar tegenover op de linker bladzijde de identieke tekst gedrukt en voorzien van commentaar door Taeldeman.

Dit deel is wellicht het minst toegankelijk voor de doorsnee-heemkundige wegens “te gespecialiseerd”. Wij vermoeden dat weinige van onze lezers zullen vertrouwd zijn met begrippen als “laryngalen, uvulaireren, velairen, palataalen, dentalen, labialen, occlusieven, fricatieven, enz.”

Tussendoor een korte anekdote. De Gruyter zal nooit kunnen vermoeden hebben dat hij aan de origine zou liggen van een latere straatnaam.

Op p.15 kunnen wij lezen: “Op 17 juni 1911 trouwde Oscar De Gruyter met Adolphine Peuteman. Zij vestigden zich in een landhuisje aan de Leie, Aan de Bocht, nabij het Patijntje”. Met Patijntje wordt hier bedoeld niet het huidige Patijntje, maar het sinds lang verdwenen oud Patijntje, meer naar de stad gelegen. Het is zó dat de tuinarchitect Alfons Collumbien in het begin van de 20e eeuw, naast zijn eigen villa “t Huis aan de Leie”, 9 kleine zomerhuisjes liet bouwen, langs wat toen nog de Patijntjestraat noemde. Het deel tussen het oud Patijntje en de Albertbrug was nog niet gegraven. Ter hoogte van het 8e zomerhuisje draaide de Leie naar de Overzet toe. Het was dit 8e huisje dat De Gruyter huurde. Die huisjes hadden nog geen naam en De Gruyter vroeg aan Alfons Collumbien of hij die zelf een naam mocht geven. Die had daar geen enkel bezwaar tegen en De Gruyter doopte zijn huisje “Aan De Bocht”, een naam die later een officiële straatnaam werd.

Het boek heeft een formaat van 16 x 24 cm., telt 454 blz. en kost 25 Euro. Te verkrijgen in de boekhandel.

Bij Uitgeverij Ultima Thule verscheen, van de hand van Charlotte Bouckaert en Pieter Van Aalst, een boek dat uiterst welkom is en weer een verrijking van de geschiedenis van Gent betekent, met als titel “Tolhuis, Sluizeken, Ham ... kortom 't Seleskest”.

Het is een uitgebreide beschrijving van deze, niet door alle Gentenaars goed gekende wijk.

Het eerste en voornaamste hoofdstuk behandelt de Heilige Kerstparochie waar alle straten met hun geschiedenis en hun gebouwen aan bod komen, en dat zijn er niet minder dan 77.

In het 2e hoofdstuk gaat het over (niet te vergeten) de citeetjes, de gangskes, de poortjes, de straatjes zonder einde...

Het 3e hoofdstuk behandelt de textielindustrie en de teloorgang ervan.

Het boek heeft het minder gebruikelijk formaat van 31 x 24 cm. (Heemkundigen die worstelen met de rangschikking in hun bibliotheek zullen daar misschien minder gelukkig mee zijn). Het telt 185 bladzijden en bevat een

190-tal interessante foto's. Wij vinden het wel bijzonder spijtig dat ze niet ondertiteld werden, iets wat de waarde van het boek nog zou verhoogd hebben.

De prijs bedraagt 28 Euro, maar opgelet, het werd slechts op 500 exemplaren gedrukt. Wij weten niet of het boek in de handel verkrijgbaar is. Voor meer informatie: www.ultimathule.eu.

Een boek dat veel plantenliefhebbers zal interesseren - en zonder de minste twijfel de vakmensen - is **“De Camelia. Een “aristocratische roos.”** De eerste industriële plant van Gent.

Het kweken van camelia's kende hier in de 19e eeuw een grote bloei en werd zo een beetje een Gentse specialiteit. Onze cameliakwekers leverden wereldwijd hun bloemen en verstuurden ze per stoomschip naar o.a. St-Petersburg en Riga.

Het bedrijf van Ambroise Verschaffelt kreeg regelmatig bezoek van prominenten, zoals Koning Leopold I, de Hertog van Brabant (de latere Leopold II), de Graaf van Vlaanderen, Prinses Charlotte, Groothertogin Helena van Rusland, Aartshertog Joseph van Oostenrijk.

In dit boek dat moeilijk te resumeren valt worden tal van Gentse camelia kwekers besproken. Het heeft een formaat van 21,5 x 27 cm., telt 208 blz. en bevat een 200-tal foto's, waarvan de meerderheid in kleur.

Prijs: 17 Euro. Te bekomen in het M.I.A.T.

Onlangs verscheen **“100 Jaar Sterrekundig Observatorium te Gent”** Van Willem I tot de UGent-Volkssterrenwacht Armand Pien.

Het gaat hier niet alleen over het Observatorium, maar over het onderwijs van de Sterrenkunde aan de Universiteit. Als symbolisch beginpunt zou men de geste van Willem I kunnen beschouwen die bij de stichting van de Universiteit haar een Gregory-telescoop schonk, een instrument dat nu nog kan bekeken worden in het Museum voor de Geschiedenis der Wetenschappen.

Er mocht dan wel nog geen Observatorium zijn, maar van in het begin werd de Astronomie onderwezen aan de Universiteit. Het boek bevat een korte biografie van al de professoren die dit vak gedoceerd hebben of er op de een of andere manier bij betrokken waren.

Een eerste impuls tot het bouwen van een Observatorium kwam van Quetelet die door de Regering belast werd met een toch wel heel speciale opdracht. Vroeger had iedere stad of dorp zijn eigen tijd, en die konden wel eens grondig onderling afwijken. Niemand lag daar echt van wakker, maar toen de Spoorwegen hier tot stand kwamen begon dit toch serieuze problemen te stellen. Het kon al eens gebeuren dat men tot de vaststelling kwam dat men ergens

aankwam vooraleer men vertrokken was. Er moest dus een uniformisering van de tijd komen.

Als oplossing stelde Quetelet voor om in een aantal grote steden langs het spoorwegnet gelegen, waaronder Gent, een klein sterrenkundig observatorium te bouwen dat zou uitgerust worden met een meridiaankijker die moest toelaten de lokale zonnetijd nauwkeurig te bepalen. Aldus kwam er in 1839 een kleine sterrenwacht “in eenen Belvedere boven den fronton in het paleys der Universiteyt.” (In de Volderstraat dus).

Dit systeem zou evenwel niet lang duren wegens het feit dat met de opkomst van het telegraafnet het probleem opgelost werd.

Dit eerste sterrenkundig observatorium werd wegens gebrek aan onderhoud en vooral om stabiliteitsredenen afgebroken rond 1874.

In 1882 kocht de Universiteit van de weduwe van Van Monckhoven een uitstekende toegeruste telescoop en andere astronomische instrumenten. Allemaal goed en wel, maar waar die installeren? Een zoektocht die zou duren tot in 1907. Dit probleem was dus opgelost, maar in de loop der tijden volgden er andere. Rond de jaren 1980 was het zover gekomen dat het Observatorium niet meer gebruikt werd en de Universiteit er ook geen interesse meer voor had en de mogelijkheid zat er in dat het zou afgebroken worden. Gelukkig kwam het zo ver niet, de redding kwam er door de omzetting in een “Oostvlaamse Volkssterrenwacht”. Die werd geopend in 1996 en genaamd naar Armand Pien.

Het boek heeft een formaat van 17 x 24 cm., telt 106 bladzijden en bevat bovendien een 40-tal foto's. Prijs: 9 Euro. Te bekomen bij de “Volkssterrenwacht” - Rozier 44 te Gent.

H.C.

Documenten betreffende de Antwerpse Tapijthandelaar Cornelis De Wael, erfgenaam van de firma Wauters.

Volume 1 (1632-1694) en Volume 2 (1695-1741)

Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten
Reeks Fontes Historiae Neerlandicae
Brussel, 2008

45,90 Euro per deel (exclusief portkosten - te bestellen bij hogervermelde Academie, Hertogstraat 1, 1000 Brussel)

De Gentse kunsthistoricus Dr. Erik Duverger (1932-2004), professor emeritus aan de U-Gent en onderzoeksleider bij het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek, wijdde zijn loopbaan aan navorsingswerk gebaseerd op bronnenonderzoek vooral binnen het Antwerpse stadsarchief. Zijn levenswerk “Antwerpse Kunstinventarissen uit de 17de eeuw” bestaande uit dertien volumes (een veertiende is ter perse) wordt een “Opus Magnum” genoemd. Hij spitste zijn aandacht vooral op de tapijthandel- en nijverheid. Zo heeft hij de laatste levensjaren met een engelengeduld scrupuleus de documenten van de tapijthandel van Cornelis De Wael - door zijn huwelijk met Barbara erfgenaam van de tapijtweversfamilie Wauters - opgespoord, ontcijferd, geselecteerd en getranscribeerd. Hein-met-de-Zeis liet niet toe dat hij de gegevens alsnog in een boek verwerkte. Zijn echtgenote kunsthistorica Denise Van de Velde, die de navorsingen van haar man op de voet volgde en steunde, heeft met dezelfde zorg en precisie de getranscribeerde documenten postuum persklaar gemaakt. De Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten waarvan Erik Duverger werkend lid was, zette het licht op groen voor de publicatie en verspreiding van het project.

De uitgave van beide boeken betekent een unieke en blijvende bijdrage tot de Vlaamse kunsthistoriografie. De 2500-tal gepubliceerde brieven - het resultaat van jaren monnikenwerk - zijn chronologisch gerangschikt en bevatten een schat aan informatie die navorsers kunnen aanwenden als fundament voor verder wetenschappelijk onderzoek van de kunstnijverheid in onze gewesten. Mogelijk kunnen bepaalde legwerken uit binnen- en buitenlandse musea met het hier verzameld materiaal nader geïdentificeerd worden. Leken in de wereld van de tapijthandel tussen 1650 en 1750 raken vertrouwd met het leven binnen de grote ‘comptoirs’: de benodigde grondstoffen en patronen, de aangesproken schilders, de stoffering, de mode en de smaak van de liefhebber, kwaliteit en afmetingen van de ‘kamers’ wandtapijten, de calculatie en modaliteiten van betaling, de transportmogelijkheden, tol en pakhuizen, de zorg de arbeiders aan het werk te kunnen houden, de handelsbetrekkingen met binnenlandse en internationale opdrachtgevers, kopers en tussenpersonen.

De dagelijkse zorgen van de 17de-18de -eeuwse handelaar komen bekend over: het gezeur over slechte tijden, ziektes en wanbetalers; maar ook rond familietwisten en processen rond sterfhuizen wordt stoom afgelaten. Exportbevorderend waren huwelijken en kroningen van vorsten en toestanden van vrede. De Spaanse successieoorlog, de inval van de Fransen in Gent en Oudenaarde, het Franse bombardement op Brussel en de Turkse oorlogen die Centraal Europa teisterden, werden beschreven als nefast voor de negotie.

In de uitsluitend Antwerpse archiefbronnen komen ook het verhandelen van het Groenwerk uit Oudenaarde en de productie van bijvoorbeeld de weduwe

van Pieter Van Coppenolle uit Oudenaarde afkomstig, maar die ook in Gent bedrijvig was, aan bod.

Een must voor elke lezer die zich wil verdiepen in de geschiedenis van de (tapijt)kunsthandel in onze contreien.

Lieve Vande Casteele

VRAAG EN ANTWOORD

Vraag van Mevrouw **Rita Verschatse**.

Mijn echtgenoot Henri Volckaert is al geruime tijd geabonneerd op uw tijdschrift en wanneer ik het in handen krijg lees ik het, echt waar, achterste voren... Ik begin met de laatste bladzijden in het sappige gents geschreven. Prachtig!

Nu staan er ook een aantal volksliedjes in het Gents te lezen, en dat bracht mij op het idee u even iets te vragen.

Ik ben van 1946 en toen ik samen met mijn broer en zus nog kinderen waren, “declameerde” ons mama altijd heel plechtig het gentsche gedichtje voor: “De Stèr” - Ligt het nu aan onze leeftijd, ons geheugen of ik weet niet wat, feit is, dat noch ik noch mijn zus het volledige gedichtje nog kunnen samenstellen.

Misschien kan U helpen?

Het gaat (ongeveer) als volgt voor zover wij het ons nog herinneren:

De stèr!

‘kmoeste ne kier van mijn mèr

achter een flasken éthèr

kreeje mee mijne fiets noar de gar de sinpjèr

en vloge doar mee mijn stèr

tegen ne pilèr

Ze smete mij op een bakkerskèr

en voerdigen mij noar thospitol militèr

.....

Alwel zeisse mijn mèr
Woar es mijn flasken éthèr?
'kzeije: an de gar de sinpjèr
en mijn kommisken was klèr

Daar ontbreken nog heel wat regeltjes tussen, iets van onderweg, en iets van terug thuiskomen en een oorveeg krijgen... etc...

Ik zou U heel dankbaar zijn voor enige hulp... Dan kan ik mijn zus eens verrassen voor haar verjaardag!

LEZERS SCHRIJVEN ONS

De heer **Adriën Brysse** schrijft ons:

De gehele index op Ghendtsche Tydinghen van 1972 tot en met nr. 1/2008 staan nu op het internet. Ik probeer na ieder nieuw nummer meteen een index toe te voegen, zodat deze steeds bijgewerkt is.

Wil u de lezers er in GT attent op maken dat zij de GT index voortaan kunnen raadplegen op <http://users.pandora.be/adrien.brysse> of

<http://users.pandora.be/adrien.brysse/Gendtsche%20Tydinghen%201972-2008.htm>

DIT BESTAAT NIET MEER

Huizen op de Poeljemarkt.

Foto genomen op 13-08-1960, kort voor de afbraak.

DIT BESTAAT NOG WEL

Huizen in het Oude Begijnhof.
Getekend door ons lid Richard Verlinden.

GENT 5te Elzasstraat (Oude Begijnhof)